

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

ННІ заочної та післядипломної освіти

Кафедра земельного кадастру

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи

ОС «Магістр»

на тему: **«Розвиток ОТГ та проблеми щодо регулювання
земельних відносин»**

Виконав: студент ЗВ-71з

Спеціальності

193 «Геодезія та Землеустрій»

Могитич Вікторія Олегівна

Керівник: Шпик Н. Р.

Рецензент: Кічула Г. М.

Дубляни 2023

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет природокористування
ННІ заочної та післядипломної освіти
Кафедра земельного кадастру

Освітній ступень _____

Напрямок підготовки _____

(шифр і назва)

Спеціальність _____

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри
земельного кадастру**

(підпис)

д.е.н., проф. Таратула Р.Б.

“ ____ ” _____ 202__ року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) _____

керівник проекту (роботи) _____,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом вищого навчального закладу від “ ____ ” ____ 20__ року № ____

2. Строк подання студентом проекту (роботи) _____

3. Вихідні дані до проекту (роботи) _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

_____ 5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата		Відмітка про виконання
		завдання видав	завдання прийняв	
З охорони навколишнього середовища				
З охорони праці та захисту населення				

7. Дата видачі завдання “ ____ ” _____ 202__ року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Отримання завдання (складання програми, підготовка плану пояснювальної записки та картографічних матеріалів для дипломної роботи). Вивчення рекомендованої літератури за темою ДР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану об'єкту дослідження.		
2.	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).		
3.	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Розробка питань з охорони праці та захисту населення. Розробка питань з охорони природи написання економічної частини роботи, висновків і пропозицій з реалізації роботи. Кінцеве редагування пояснювальної записки, оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК.		
4.	Кінцеве оформлення дипломної роботи (здача пояснювальної записки керівнику ДР, виправлення його зауважень; проведення антиплагіатної перевірки, здача ДР на рецензування, кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).		
5.	Підготовка до захисту в ЕК. Попередній захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником ДР, виправлення зауважень у графічній частині).		

Студент _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи) _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

УДК 349.414

Розвиток ОТГ та проблеми щодо регулювання земельних відносин. – Могитич В. О. Дубляни, Львівський національний університет природокористування, 2023 р.

75 с. текстової частини, 3 таблиці, 23 рисунки, 59 джерел бібліографічного списку.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз правових форм діяльності органів місцевого самоврядування ОТГ та їх посадових осіб у сфері регулювання земельних відносин, їх змісту, проблем, шляхів їх вирішення, а також розглянути досвід інших країн з приводу цього питання.

Об'єктом роботи стали відносини, які мають місце між органами місцевого самоврядування ОТГ та іншими учасниками земельних відносин у процесі використання, розпорядження, управління, охорони та відтворення земель.

Предметом дослідження є те, як органи місцевого самоврядування ОТГ реалізують свої повноваження у сфері регулювання земельних відносин.

У процесі написання кваліфікаційної роботи ми розглянули наступні питання:

- історико-правові аспекти розвитку регулювання земельних відносин в Україні;
- теоретико-правові основи регулювання земельних відносин органами місцевого самоврядування ОТГ;
- процес формування комунальної власності на землю ОТГ, поняття та структура компетенції органів місцевого самоврядування ОТГ у сфері регулювання земельних відносин;
- зарубіжний досвід регулювання земельних відносин органами місцевого самоврядування та можливості його використання в Україні;
- основні напрями законодавчого вдосконалення повноважень органів місцевого самоврядування ОТГ у сфері земельних відносин;
- питання підвищення ефективності реалізації повноважень органів місцевого самоврядування ОТГ при регулюванні земельних відносин.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1. ІСТОРИЧНИЙ ТА ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В ОТГ.....	9
2. ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В ОТГ.....	16
3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ОТГ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	24
4. ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ОТГ ЩОДО ЗЕМЛІ.	40
5. ВПЛИВ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ НА РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	52
6. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	60
7. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	65
ВИСНОВКИ.....	69
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК.....	70

ВСТУП

Земля була, є і залишається національним багатством України. Головним завданням даної роботи є комплексний та всебічний аналіз повноважень у сфері регулювання земельних відносин. Для цього ми зробили аналіз основних термінів даного питання, а саме: «земельна ділянка», «територія», «компетенція», «регулювання земельних відносин», «об'єднана територіальна громада» з правової, наукової, так і нашої суб'єктивної точки зору.

Земельні відносини – це суспільні відносини щодо використання, розпорядження, управління, охорони та відтворення земель, які виникають між різними суб'єктами, у тому числі громадянами, іноземцями, юридичними особами, органами місцевого самоврядування, органами державної влади тощо. Ці відносини регулюються Конституцією та законами України, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.

Об'єднана територіальна громада – це спроможний суб'єкт місцевого самоврядування, який утворюється шляхом об'єднання кількох територіальних громад. ОТГ має на меті покращити рівень надання публічних послуг жителям, а для цього вона наділяється додатковими повноваженнями та бюджетними надходженнями. ОТГ є різновидом територіальної громади та формою її укрупнення у процесі реформування місцевого самоврядування в Україні.

Для вдосконалення механізму законодавчого забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування громад у сфері регулювання земельних відносин, необхідно використовувати наукові визначення понять «компетенція» та «повноваження». Це дозволить розмежувати предмети відання, права, обов'язки та їх відповідальність.

Повноваження органів місцевого самоврядування ОТГ у сфері регулювання земельних відносин – це встановлені Конституцією та законами України обов'язків цих органів щодо вирішення земельних питань на відповідній території в інтересах ОТГ та на виконання деяких повноважень держави. Реалізація цих обов'язків забезпечується можливістю прийняття органами

місцевого самоврядування ОТГ правових актів та здійснення інших юридично владних дій.

Основною формою реалізації повноважень органів місцевого самоврядування ОТГ у сфері регулювання земельних відносин є прийняття ними рішень. Ці рішення приймаються з питань: адміністративно-територіального устрою, планування використання земель, благоустрою населених пунктів, встановлення плати за землю, розпорядження землею, контролю за використанням та охороною земель. Прийняття цих рішень віднесено до компетенції ради ОТГ та її виконавчого комітету. Староста не може приймати самостійних рішень.

Дослідження законодавства України у сфері регулювання земельних відносин показало, що з утворенням ОТГ їх повноваження у цій сфері не змінилися суттєво, а лише дещо розширилися. Комунальна власність ОТГ на землю виникає з моменту обрання ради ОТГ. На законодавчому рівні досі не вирішено питання про долю територій припинених сільських та селищних рад, що ускладнює визначення просторових меж повноважень органів місцевого самоврядування ОТГ у сфері регулювання земельних відносин.

Для встановлення меж територій ОТГ використано нормативно-правову базу та містобудівну (землевпорядну) документацію, яка визначає та встановлює межі сільських та селищних рад, як адміністративно-територіальних одиниць. План ОТГ дав би можливість ухвалювати комплексні проектні рішення про розвиток території ОТГ як у межах, так і за межами населених пунктів.

В роботі нами сформульовано деякі припущення щодо внесення змін до чинного законодавства України, а також пропозиції щодо запозичення деяких механізмів правового регулювання земельних відносин, які застосовуються в інших країнах.

Важливим кроком має стати інвентаризація земель комунальної власності та земель колективної власності колишніх колективних сільськогосподарських підприємств, кооперативів та акціонерних товариств, які увійшли до складу ОТГ та розроблення чи актуалізація генеральних планів населених пунктів,

територіальні громади яких увійшли до складу ОТГ. Вони стануть обґрунтуваннями для розробки містобудівної (землевпорядної) документації при встановленні меж ОТГ.

У рамках реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні з 2015 року розпочався процес утворення ОТГ. Вони стали новими суб'єктами місцевого самоврядування та земельних відносин. Це призвело до трансформації комунальної власності на землю територіальних громад у комунальну власність на землю ОТГ.

Після об'єднання територіальних громад, органи місцевого самоврядування ОТГ успадковують права та обов'язки сільських, селищних, міських рад, які увійшли до їх складу. Це означає, що ОТГ отримують повноваження щодо регулювання земельних відносин на території всіх населених пунктів, які входять до їх складу, а також за межами населених пунктів у випадках, передбачених законодавством.

Однак, законодавство не врегульовує у повній мірі просторові межі здійснення повноважень ОТГ у сфері регулювання земельних відносин. Крім того, не визначено подальшу юридичну долю територій припинених сільських, селищних рад як адміністративно-територіальних одиниць. Окрім цього, органам місцевого самоврядування ОТГ не надано самостійного особливого статусу як суб'єкта земельних відносин, їхні повноваження у цій сфері не є істотно відмінними від повноважень органів місцевого самоврядування. У зв'язку із цим вони не мають права розпоряджатися земельними ділянками державної власності за межами населених пунктів, що негативно впливає на ефективність регулювання земельних відносин в інтересах жителів ОТГ.

У цілому, законодавче забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування ОТГ у сфері регулювання земельних відносин є незадовільним. Воно є фрагментарним, не чітко визначеним та незбалансованим.

1. ІСТОРИЧНИЙ ТА ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В ОТГ

Розглянемо розвиток регулювання земельних відносин на території України з моменту становлення держави. Більшість вчених та дослідників вважають, що українське місцеве самоврядування, як організована публічна влада, має свій початок за часів Київської Русі. За тих часів місцевою владою або об'єктом місцевого самоврядування виступали міська та сільська громади. Вони об'єднували жителів певних міст та сіл, представляли їхні інтереси перед князем, різними феодалами та забезпечували комунікацію з іншими громадами.

Першочергово їх самоврядування мало право володіння земельними та природними ресурсами такими, як: земля, ліси, річки, озера, ставки тощо. Також вони мали права на врожай та інші предмети певного господарства. Проте, ні віче, не мало статусу діючого органу публічної влади. Тобто вони скликалися лише за надзвичайних ситуацій і не мали чіткого кола запитань, які вирішували.

Проаналізувавши публікації істориків можна стверджувати, що основними законами, які регулювали будь-які відносини за часів Київської Русі були закони «Руська правда», а також князівські устави та різноманітні грамоти (уставні, судні, земські, купчі тощо) та татаро-монгольські ярлики.

Вагомими джерелами, які регулювали тодішні відносини, як людські так і земельні, були грамоти. У них містилися норми кримінального та цивільних прав, встановлювали порядок здійснення судних справ князем або єпископом, намісником або будь-якою особою, яка була наділена таким правом, а також було визначено деякі земельні інститути. Ще одним джерелом інформації, яке донесло до нас ті устави та правила є Візантійський землеробський закон. Саме у ньому було визначено добросусідські земельні відносини - це відносини між володарями сусідніх земельних ділянок. Ці правила також були зазначені у інших правових документах у майбутньому.

Із розвитком феодального суспільства у Київській Русі в XIV столітті у чинних грамотах появилися статті, які регулювали розміри штрафів за порушення меж ділянок між княжими та боярськими землями. Аналіз даних джерел

інформації говорить про те, що земля у Київській Русі перебувала у державній або церковній власності та могла передаватися у вотчину дворянам, місцевим жителям. За своїм адміністративним поділом Київська Русь поділялась на землі: Київської, Чернігівської, Переяславської, Волинської, Галицької, Полоцької та інші землі. Дані території у свою чергу поділялися на волості, що склалися з кількох віче.

Поступово всі українські землі після утворення Руської централізованої держави з осередком у м. Москві перейшли у тотальне її підпорядкування. Головними юридичними документами, які мали силу, стали царські укази, які і стали основою для прийняття будь-яких земельних рішень у тодішній час. У цей період було створено кілька нововведень щодо земельних питань. Серед основних можна виділити: систему доносів за самовільне використання земель, введення щодо обмеження на передачу, покупку або обмін маєтків для всіх жителів, регулювання земель «царської власності» тощо.

Великий вплив на регулювання земельних питань відіграло магдебурзьке право - це право, яке надавалося із XIV століття містам для їх подальшого розвитку. Серед найбільших українських міст, які їх отримали були такі міста, як Львів, Кам'янець-Подільський та Київ, та ще понад 400 міст.

Одним із джерел магдебурзького права був збірник «Саксонське зеркало» - це збірник звичайного права Німеччини, який складався із двох частин «Земське право» та «Ленне право». Дані правила були написані у період з 1210 року до 1234 року і мали у собі ряд правил щодо питальних запитань, які використовуються і по сьогоднішні дні. Серед основних можна виділити: перешкоджання захопленню вільних земельних ділянок та їх обробітку, питання добросусідства та межування ділянок.

У Польсько - Литовський період в історії земельного законодавства вважається одним із фундаментальних. Утворення нової країни як Речі Посполитої, означало утворення нового адміністративного поділу у досліджувальний час. Отже, утворилися такі воєводства, як Руське, Белзьке,

Подільське, Київське, Берестейське, Брацлавське, Чернігівське. У свою чергу воєводства поділялися на повіти та «вольні землі».

У свою чергу князі проводили так звану аграрну реформу. Одним з першим таким князем був Великий князь Литовський і король польський Сігізмунд I Август, який у 1557 році прийняв «Устав на волоки». Даний документ зобов'язав власників ділянок провести обміри своїх маєтків задля отримання кари, яка згодом отримала назву «волочна поміра». Це був основний документ, який регулював охорону земель та їх використання згідно їх виду. Вже у XVI столітті в Уставі чітко було сформульовано процес передачі землі різним верствам населення та забороняв самовільне займання земель.

Вищезгадана «Руська Правда» стала основою для створення Статуту Великого Князівства Литовського, який вже у 1529 році містив у собі норми та правила використання земельних та лісових господарств. Даний Статут містив у собі фундаментальні основи земельних відносин таких як: повноваження сільських общин по вирішенню земельних спорів, правила добросусідства, огороження маєтків та правила використання чужих земельних ділянок.

Аналізуючи даний історичний період можна дійти висновку, що земельні ділянки вже мали свої межі, чітко закріплювалися за певним суб'єктом господарювання, мали свої правила їх використання та вже мали свою ціну. Варто зазначити, що більшість прав та норм прийнятих у цей час стали основою для майбутніх нормативних документів.

Створення нової Української козацької держави змінило адміністративний устрій українських земель. Таким чином воєводства та повіти були замінені полками та сотнями, які у порівнянні з попереднім періодом займали меншу територію. Щодо земельних відносин, то вони регулювалися наказами або листами, універсалами гетьманів, полковників, кошових отаманів, постановами Військової Ради, правовими актами органів Російської влади та рішеннями судів. Із появою козацької влади з'явилася також нова форма володіння землею, яка з 1648 року отримала назву «займанщина» - володіння козаками, селянами або міщанами покинутих земель. З чого зроблено висновок, що на заміну звичному

феодалному володінню прийшло нове - «вільне» володіння земель як козаками, так і дрібними селянами.

Аналізуючи правові документи, якими регулювалися земельні відносини на території козацької держави, ми виявляємо, що їх об'єктами були міста, села, слободи, хутори, землі, ґрунти, ліси, річки та озера. Варто зазначити, що міста передавалися у власність разом з усіма дворами та природними надрами, що знаходилися на цій земельній ділянці. Однак, землю селянам та міщанам, на відміну від козаків, передавали лише у тимчасове користування та могли бути передані іншим особам у будь - який час.

По всій території Російської імперії з листопада 1775 року губні та земські хати були ліквідовані через новий адміністративний поділ країни, який тепер мав такий вигляд: губернія, провінція, повіт, округа.

Після цього в 1785 році Катерина II дала жалувальну грамоту містам, яка у свою чергу вимагала, щоб міста будувалися лише за затвердженим планом. Ці законодавчі акти фактично розпочали процес створення генеральних планів населених пунктів та планів використання земель відповідно до їх призначення, які потім «успадкували» радянські системи.

Із приходом радянської влади, яка у 1917 році прийняла Декрет «Про землю» всі землі, які знаходилися у приватній власності селян або міщан перейшли у власність держави та користування трудящих без будь - якого права на їх відчуження. У подальшому були прийняті ще кілька Декретів.

У 1919 році в Україні було прийнято Конституцію, яка встановила три рівні влади: загальнодержавний, місцевий і виконавчий.

На загальнодержавному рівні вищими органами влади стали Всеукраїнський з'їзд Рад, Всеукраїнський Центральний Виконком і Рада Народних Комісарів.

На місцевому рівні органами влади стали Ради робітничих і селянських депутатів, з'їзди та обрані ними комітети.

Однак, незважаючи на формальну розподілену владу, фактично вся влада в Україні зосередилася у руках ВЦВК до середини 1920 року. Конституція УРСР

1922 року була прийнята на основі правових актів радянської України. Вона діяла до прийняття Конституції УРСР 1970 року. Згідно з Конституцією, всі землі в УРСР належали державі. Землі, призначені для сільськогосподарського використання, передавалися Народному комісаріату землеробства в управління.

Конституція УРСР 1922 року була комплексним правовим актом, який регулював широкий спектр земельних відносин. Вона детально описувала процедуру відведення земель, їх використання, права та обов'язки місцевих громад, містила положення про державні та міські землі, а також порядок порушення землевпорядних справ.

У 1925 році в УРСР була проведена адміністративно-територіальна реформа, яка запровадила новий поділ території на округи, райони, сільські та селищні, міські ради.

Губернії були ліквідовані, а управління територією було передано округам. Райони стали основними адміністративно-територіальними одиницями. На сільські ради робітничих, селянських та червоноармійських депутатів були покладені лише контрольні функції, а розпорядниками земель у межах сільської ради стали районні виконавчі комітети. Землі єдиного державного фонду перебували у розпорядженні Народного комітету земельних ресурсів та їх органів. У країні було скасовано губернії та створено 49 округів. Ця реформа мала на меті покращити ефективність управління та зблизити владу з населенням. Однак вона виявилася невдалою, оскільки округи були занадто великими та складними в управлінні. Тому в 1932 році було проведено чергову адміністративну реформу, за якою УРСР було поділено на 5 областей: Київську, Харківську, Вінницьку, Дніпропетровську та Одеську.

Адміністративна реформа в Україні змінила не лише структуру органів влади, а й їхні повноваження. Міські ради, які стали більш значущими, отримали право контролювати землі в межах свого округу та скасовувати рішення сільських рад. Сільські ради, у свою чергу, отримали право самостійно розпоряджатися землею, вирішувати земельні спори та затверджувати господарські плани колгоспів.

Конституція УРСР 1936 року закріпила право громадян на особисте користування невеликою земельною ділянкою, яка перебувала в користуванні певного колгоспу. Земля колгоспів передавалася їм у безоплатне та безстрокове користування. Також були встановлені чіткі межі між населеними пунктами. Крім того, Конституція передбачала створення виконавчих комітетів у міських, сільських та селищних радах.

Розвиток сільських та міських поселень у 1955-1965 роках призвів до прийняття Положення про порядок перетворення, найменування та реєстрації населених пунктів, а також вирішення інших адміністративно-територіальних питань в УРСР. Цей документ вперше в Україні чітко регламентував порядок встановлення та зміни меж населених пунктів, а також створення та припинення діяльності сільських рад.

Аналіз правових актів, що регулювали земельні питання показує, що зміни способу земельного господарювання, економічного виробництва, націоналізація земель і часта зміна адміністративного устрою, вимагають розроблення нової законодавчої бази у цій сфері.

Земельні відносини в СРСР розвивалися, і в липні 1969 року були прийняті Основи земельного законодавства СРСР і союзних республік. У 1970 році був прийнятий Земельний кодекс УРСР, який був схожим на Основи земельного законодавства СРСР. Однак він мав одне важливе нововведення: поділ земель на шість категорій. Також сільські, селищні та міські ради отримали додаткові повноваження у галузі земельних відносин.

Заборона приватної власності на землю в СРСР призвела до занепаду земельного права. Однак, з початком будівництва міст, сіл та селищ, радянська влада була змушена приймати законодавчі акти, які б визначали правовий статус земельних ділянок. У цей період був закладений правовий фундамент для встановлення меж сіл, міст та повітів. Сучасна Україна успадкувала від УРСР основу для свого адміністративного районування.

З проголошенням незалежності України розпочався процес реформування земельних відносин. Одним з важливих етапів реформи стало внесення змін до

Земельного кодексу України у 1992 році. Ці зміни передбачали поділ земельних ділянок за формами власності. Так, на території України з'явилися приватні землевласники, які мають право самостійно розпоряджатися своїми ділянками.

Завдання здійснення земельної реформи в Україні було покладено на обласні, районні, міські, сільські ради народних депутатів. Першим кроком для них стала інвентаризація земель у ході якої необхідно було визначити не тільки законність використання ділянок, а й рівень екологічної ситуації та якість ґрунтів. Ці дані використовувалися для оцінки стану земель та розробки заходів щодо їх покращення.

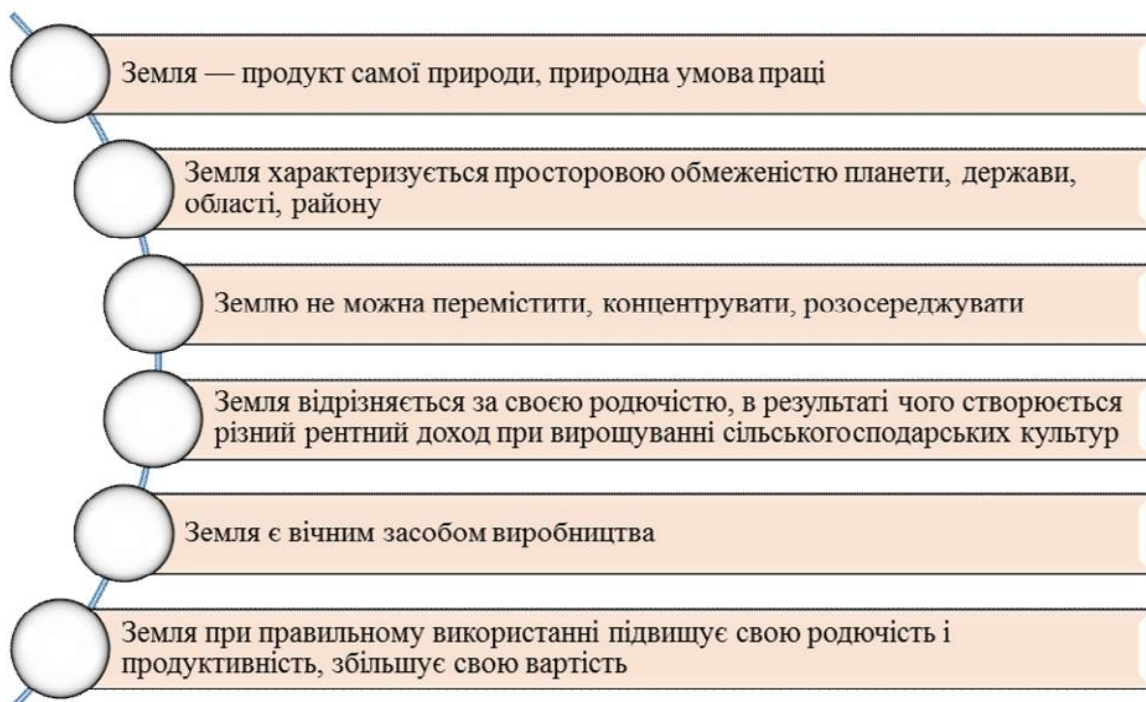
У 2001 році Земельний кодекс України був переглянутий і доповнений новими принципами. Серед них: оплата за землю, поєднання функцій землі як територіального базису, природного ресурсу та базису для виробництва, невтручання держави у здійснення прав суб'єктів земельних відносин, пріоритет вимог екологічної безпеки. Також у новій редакції Кодексу органам влади було надано право розпоряджатися землями комунальної власності.

Земельна реформа в Україні триває, і її основна мета - створення ринку землі та зняття мораторію на землю. Станом на кінець 2023 року ринок землі відкритий лише для фізичних осіб. Згідно з оновленими даними на листопад 2023 року, договори купівлі-продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення здійснили лише для одного відсотка від загальної площі усіх земель. На даний момент більшість приватних земель орендується агрофірмами. Однак на початку 2024 року передбачається допуск юридичних фірм до ринку землі. У наступних розділах ми розглянемо, який вплив це матиме на розвиток територіальних громад.

2. ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В ОТГ

Для кращого розуміння даної теми необхідно проаналізувати головні визначення такі, як «земельні відносини», «органи місцевого управління в ОТГ» та «регулювання земельних відносин в ОТГ». Дані терміни ми можемо знайти у такому основному документі, як Земельний кодекс України. ЗК України 2001 року редакції описує земельні відносини як суспільні відносини з приводу володіння, користування та розпорядження землею, тобто лише як відносини власності.

У Конституції України під терміном «земля» ототожнюють певну територію, на яку поширюється суверенітет нашої країни, тобто це національне багатство, яке перебуває під особливою охороною держави. Однак інший нормативно - правовий документ, такий як ЗУ «Про охорону земель» вказує нам, що «Земля - це поверхня суші з ґрунтами, корисними елементами, які є поєднані між собою та органічно функціонують». На рис. 1. ми навели особливості землі як засобу виробництва.

Акти

Рисунок 1 – Особливості землі як засобу виробництва

Грунт – це природне, органічне та мінеральне тіло, яке утворилося на поверхні земної кори, є осередком для всіх корисних копалин, життя та розвитку суспільства, завдяки найціннішій своїй властивості - родючості. Аналізуючи дані поняття, можемо зробити висновок, що ґрунт є основним компонентом землі, але не складає її цілісність.

Аналізуючи юридичні документи у сфері землевпорядкування можна зустріти такий термін як «територія». Деякі науковці термін «земля» прирівнюють до терміну «територія». Можемо сміло стверджувати, що за енциклопедичним словником категорія «земля» має цілий ряд визначень, і може визначатися, як: територія держави, об'єкт навколишнього середовища, природнім ресурсом, нерухомим майном тощо. Однак «територія» має більш широке визначення, яке характеризується з певним заданим місцем розташування, площею, кордонами і включає в себе не лише землю, а й будівлі, дороги, цілі населені пункти, тобто об'єкти, які нероздільно пов'язані із землею. Тому поняття «території» доцільно вважати ширшим і ототожнювати дані терміни як ціле і її частина.

У термінології земельного законодавства, також доволі часто з'являється термін «земельні ресурси». Фахівці природничих наук мають різне його визначення. Одні вважають, що це землі сільськогосподарського призначення, які можуть бути використані задля потреб певної громади, інші ж стверджують, що це сукупний природний ресурс поверхні суші як просторовий базис розселення і господарської діяльності, основний засіб виробництва у сільському та лісовому господарствах. Аналізуючи дані, можемо стверджувати, що «земельні ресурси» є вужчим поняттям, ніж «земля».

Термін «земельні відносини», також не має однозначного визначення. Суть даного поняття охоплює в собі велике коло запитань економічної та правової діяльності. З юридичної точки зору дане поняття ототожнюється з відносинами, які пов'язані із використанням, охороною та відтворенням земель. Потрібно зазначити, що земельні відносини тісно пов'язані з іншими правовідносинами, юридичними фактами та нормами права і на певних пограничних станах можуть змінюватися на господарські, цивільні або адміністративні правовідносини і тому

мають міжгалузевий характер. Для повноцінного розуміння цієї взаємодії подано схему структури системи управління на рис. 2.

Рисунок 2 – Структура системи управління земельними ресурсами

Для детальнішого розкриття змісту «земельні відносин» необхідно проаналізувати їх об'єкти та суб'єкти. Як трактує нам земельне законодавство, суб'єктами відносин виступають громадяни держави, іноземці, особи без громадянства, об'єднання громадян без статусу юридичної особи, територіальні громади, ОТГ, держава та інші іноземні держави, а об'єктом є земля в межах території України, земельні ділянки та всі права на них, земельні частки (паї), території адміністративно- територіальних одиниць.

Варто зазначити, що територіальна громада, як суб'єкт земельних відносин має права на землі комунальної власності, до яких віднесено усі землі в межах певних населених пунктів, окрім земель приватної та державної власності, і земельні ділянки за їх межами, на яких розташовані об'єкти комунальної власності. При цьому територіальна громада може виступати розпорядником або користувачем земель приватної та державної власності.

Розглянемо правовий статус органів місцевого самоврядування ОТГ. Початок становлення місцевого самоврядування в Україні співставляється із

початком незалежності України. Із прийняттям Конституції України місцеве самоврядування закріпилось на рівні вищого закону держави, територіальні громади були визнані, як перший суб'єкт місцевого самоврядування.

Вникаючи у хід історії незалежної України період з 1991 року по 2014 рік в Україні було створено близько 12 тисяч територіальних громад. Однак у більше половини з них були відсутні будь-які комунальні підприємства та представники сільських рад. Тому, вже у квітні 2014 року Кабінет Міністрів України видає розпорядження про схвалену нову Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальну організацію влади в Україні. Таким чином, на території України відбувається адміністративно - територіальна реформа. Згідно офіційних джерел інформації станом на початок 2023 року на території України зареєстровано близько 1469 громад.

Чіткого визначення ОТГ у юридичних документах немає, однак наводяться такі характерні риси: територіальна – поділ на старостинські округи із чіткими кордонами; інтегральна - добровільні дії жителів територіальних громад та рішення їх представницьких органів; матеріальна - майно, права, обов'язки та вся інфраструктура увійшла до ОТГ; фіскальна - місцеві податки та збори до бюджету ОТГ; спроможність - прямі правовідносини із державою.

Виходячи із вище перелічених характеристик можна стверджувати, що ОТГ – це суб'єкт місцевого самоврядування, утворений шляхом об'єднання сіл, селищ або міст, для забезпечення кращого функціонування конкретного регіону України. Відповідно до ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад», ОТГ обирає сільську, селищну, міську раду та селищного, сільського або міського голову, тобто голову громади. Після набуття своїх повноважень створюються виконавчі органи.

Проаналізуємо нові закони, які приймає Верховна Рада України, що регулюють діяльність ОТГ у сфері земельних відносин:

- ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління земельними ресурсами в межах території об'єднаних територіальних громад» № 7118 від 18 вересня 2017 року, який закріплює повноваження щодо

передачі у власність, користування, вилучення земельних ділянок державної власності, які розташовані на даній ОТГ;

- ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління земельними ресурсами в межах територіальних громад та врегулювання інших питань у сфері земельних відносин» від 4 жовтня 2017 року № 7118-1. Його головною метою є прийняття добровільному утворенню нових громад для формування нових органів місцевого самоврядування, які будуть спроможними виконувати покладені на них обов'язки. Цей закон є більш комплексний, хоча і дублює основні положення попереднього законопроекту. Одним із доповнень є те, що передбачається передача земель із державної власності у комунальну.

Із цього ми можемо зробити висновок, що на даному етапі створення ОТГ нормативно - правова база потребує певних доповнень, оскільки повноваження даних органів у сфері регулювання земельних відносин визначені лише фрагментно.

Як суб'єкт земельних відносин, орган самоврядування певної ОТГ регулюючи земельні відносини, повинен керуватися не лише чинною Конституцією та законами України, а також і основними принципами:

- принцип територіальності, який містить у собі вирішення земельних питань лише в межах визначеної ОТГ;
- принцип правової та матеріальної самостійності означає, що держава не має втручатися у регулювання земельних відносин;
- принцип пріоритету інтересів ОТГ (органи виконавчої влади самостійно приймають рішення щодо доцільного та ефективного управління землями);
- принцип поєднання усіх інтересів (виконання повноважень делегованих державою та місцевості);
- принцип чесності перед громадою (вчасна звітність перед мешканцями громади);

- принцип стабільності носить у собі мету вчасно внесених змін щодо розміру податків або зборів;
- принцип ефективності (забезпечення максимально позитивних результатів для громади).

Аналізуючи різні наукові публікації дослідників та нормативно- правову базу країни, робимо висновок, що створення ОТГ - це один із перших кроків раціонального використання землі на території України. Держава, як головний виконавчий орган, делегувала більшість своїх повноважень на ОТГ, тим самим зобов'язуючи старост проводити поглиблений аналіз раціоналізації використання земель, її охорону та ефективне використання. Такі заходи передбачають у майбутньому лише розквіту земельних відносин між усіма суб'єктами господарювання.

Як нам відомо, на «балансі» ОТГ перебувають землі комунальної власності. Комунальна власність, враховуючи історичні дані, у підсвідомому розумінні людей, означає спільна власність громади. У теорії цивільного права, право комунальної власності розглядається у двох значеннях: об'єктивному та суб'єктивному. В об'єктивному значенні, це розглядається як певна сукупність правових норм, що встановлюють належність певних матеріальних благ територіальним громадам села або міст та передбачають обсяг їх повноважень щодо розпоряджень цими благами. У суб'єктивному значенні право комунальної власності - це визначені законом правомочності конкретних громад відповідного рівня володіння, користування та розпорядження їхнім майном.

Формування комунальної форми власності на території України відбувалося завдяки різним правовим документам. З прийняттям головного юридичного документу України, тобто Конституції України, комунальна власність стала однією з форм власності країни - це перш за все, майно, яке забезпечує життєдіяльність певної громади і становить її основу. З цього випливає, що отримання доходу для наповнення місцевого бюджету не є її першочерговим завданням.

Згідно ст. 142 Конституції України суб'єктом комунальної власності на землю є територіальна громада. У свою чергу дане право реалізовується через органи місцевого самоврядування, яких можна вважати лише власниками землі, які діють в інтересах усіх мешканців конкретної громади.

Одним із важких проблем для органів виконавчої влади є розмежування земель державної та комунальної власності. Одним із юридичних документів, який ототожнив ці два терміни є ЗУ «Про розмежування земель державної та комунальної власності», прийнятий 5 лютого 2004 року. Основою даного документу стало визначення правових засад розмежування земель державної та комунальної власності на землі територіальних громад і землі держави. Цим законом було прописано, що розмежування земель держави та земель комунальної власності здійснюється у межах відповідного села, селища або міста. Підставою для цих робіт є рішення відповідного села або міста. Даний вид робіт мав здійснюватися за допомогою одного із виду землепорядної документації. Це могли робити як державні так і приватні організації, які мали ліцензію на виконання робіт. Затверджувався проект відповідним рішенням сільської ради та закріплювалися межовими знаками в натурі.

Вважається, що процес розмежування земель завершився у 2013 році, однак позитивних змін не відбулося. Пізніше у вищенаведеному Законі було сформульовано, що комунальною власністю вважаються, земельні ділянки на яких розташовані будівлі, споруди та інші об'єкти нерухомого майна територіальної громади, які перебувають у постійному користуванні органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств, установ та організацій, а також всі інші землі, які розташовані в межах населених пунктів, крім земельних ділянок приватної власності та державної власності.

З прийняттям ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад» розпочався новий етап формування комунальної власності. Новоутворені ОТГ ставали « правонаступниками » усіх комунальних земель разом із правами та обов'язками щодо них. У 2018 році із державної до комунальної власності було передано близько 1,5 млн. га земель сільськогосподарського призначення. Це

дозволяє ОТГ збільшити наповненість свого бюджету за рахунок плати за землю. Відповідні рішення громад дозволили обласним Держгеокадастрам проводити технічну інвентаризацію даних земельних ділянок, тим самим наповнити базу країни. Пізніше відповідними рішеннями, ОТГ приймало на свій баланс відповідні ідентифіковані земельні ділянки.

Наступним правовим документом, який регулював комунальну власність, став ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питань колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні», який набув чинності від 1 вересня 2019 року. Даний документ мав на меті заповнити прогалини щодо розпорядження земель, які перебували у колективній власності.

Безумовно, процес збільшення чисельності земель до комунальної власності потребує більших часових, фінансових та нормативно - правових засад та ресурсів. Однак, держава зі своєї сторони сприяє цьому процесу і створює відповідні можливості. Головною метою ОТГ є покращення умов для всіх її мешканців, а це на жаль, не можливо зробити швидко та без достатнього бюджету.

3. ОРГАНІЗАЦІЙНО – ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ОТГ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Для глибокого дослідження теми, ми звернулися до наукових публікацій, які тлумачать саме слово «компетенція». За юридичним словником термін означає певний правовий статус суб'єкта, його права та обов'язки у певній сфері, з метою виконання його завдань, що мають чітко встановлені рамки. Слід зазначити, що компетенція, є представником публічного права. На жаль, у чинному законодавстві, її зміст та обсяг не встановлені належним чином, а занурившись у історичні документи зазначаємо, що законодавці не приділяли належної уваги даній термінології та її змісту.

Пошукам роз'яснень, що ж таке «компетенція» займалися різні науковці різних періодів. За часів СРСР під компетенцією розумілося закріплене коло завдань, а також коло владних прав, які їм необхідні для здійснення цих завдань [13]. Позиції сучасних науковців з цього приводу також не є однозначними. Одним із таких дослідників вважається І. Тулик, який відмічав, що «компетенція - це сукупність владних повноважень з вказівкою підвідомчості». Український вчений А. Аверьянов вказує, що компетенцією органів виконавчої влади, «як юридичне відображення (опосередкування) покладених на них функцій у спеціальних, так званих нормативно- правових актах шляхом закріплення цілей, завдань і необхідного для їх реалізації комплексу, тобто державно - власних повноважень».

Проаналізувавши визначення, які нам подають дослідники, зробили висновок, що функції, які є покладені на ОТГ, плавно трансформуються у їх компетенцію, яка відображається у повноваженнях, правах, предметах віддання та відповідальності. Щодо розкриття «змісту компетенції», то він залежить від того, де знаходиться конкретний суб'єкт у системі держави, та на що він покладається. Часто серед юридичної літератури можна зустріти ототожнення термінів «предмет віддання» та «компетенція». Однак, ми вважаємо, що компетенція є більш загальним поняттям.

Розглянемо даний термін на реальній територіальній громаді, наприклад Червоноградській ОТГ - це громада, яка знаходиться на території Львівської області. Дана територіальна громада утворилася у червні 2020 року. До її складу увійшли міста Червоноград та Соснівка, селище міського типу Гірник, села Острів, Добрячин, Борятин, Бережне, Рудка, Волсвин та Городище, Межиріччя та Бендюга колишнього Сокальського району, колишня Поздимирська сільська рада Радехівського району. Отже, дана ОТГ складається із 14 населених пунктів, адміністративний центр знаходиться у м. Червоноград. На рисунку 3 подано карту Червоноградської ОТГ.

Рисунок 3 – Карта Червоноградської ОТГ

Загальна площа громади становить 228,1 км², чисельність налічує 89070 осіб із середньою густотою 391 особа / кілометр квадратний. Дана ОТГ має доволі зручне та вигідне розташування відносно інших громад. Через її територію проходять 2 головні автомагістралі: Ковель- Жовква (Р15) та Червоноград- Рава - Руська (Т 14), а також розвинену залізничну мережу: Львів - Ковель та Червоноград - Рава - Руська. На території ОТГ розвинена автобусна система у радіусі 60 кілометрів міста Червоноград. Це означає, що місто Червоноград є одним із транспортних вузлів при транспортуванні різноманітного товару, що сприяє розвитку господарської діяльності, встановленні ринкових цін та

процвітанню торгівлі. Для порівняння розглянемо демографічну ситуацію Червоноградської ОТГ та інших ОТГ у Львівській області (рис. 4).

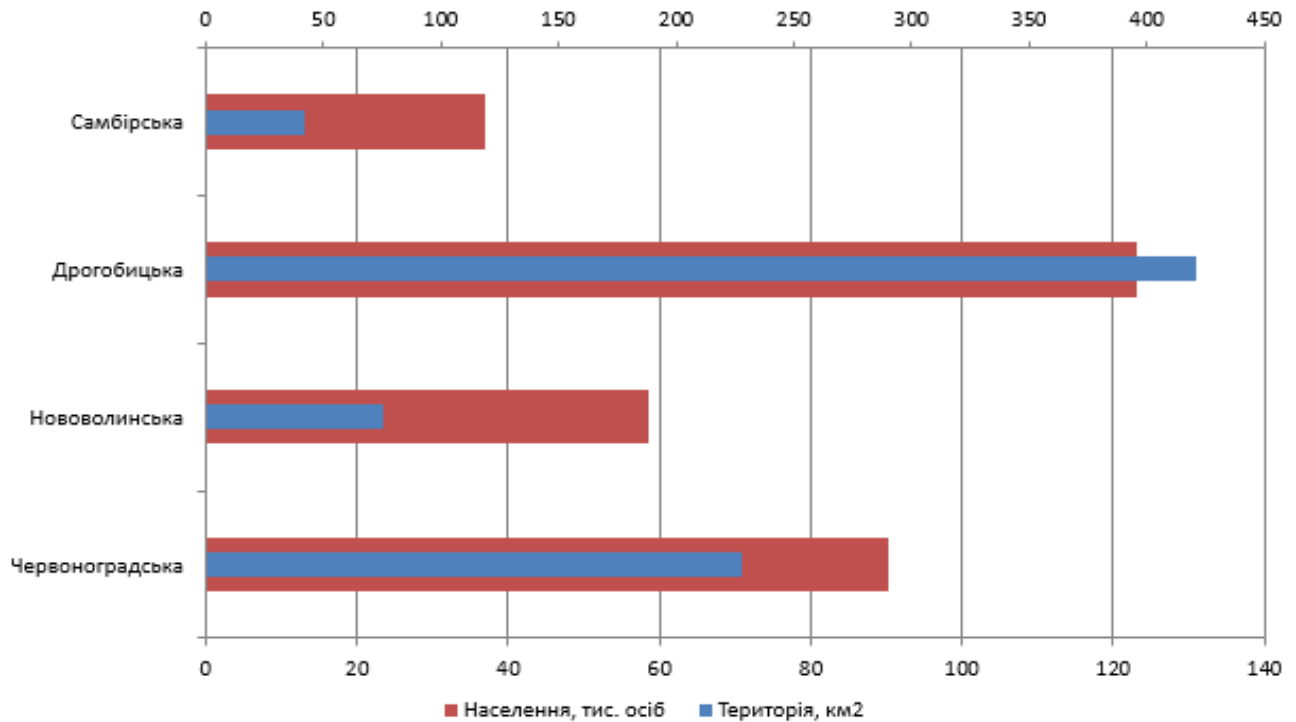

Рисунок 4 – Порівняння Червоноградської ОТГ та інших ОТГ у Львівській області

Із рисунка 4 можна зрозуміти, що Червоноградська ОТГ має більш щільнішу густоту населення, ніж інші ОТГ Львівської області. Наступний показник, який показує рівень розвитку ОТГ є індекс платоспроможності громадян певної ОТГ. Для нашої ОТГ цей рівень становить 0,9-1,1, а у громади - сусіда Нововолинської ОТГ - 0,5-0,9. Серед інших зазначених громад вища платоспроможність є у Добротвірській ОТГ та Кам'янка-Бузькій ОТГ, через наявні іноземні інвестиції. На рис. 5 винесено карту з індексом платоспроможності громад Львівської області.

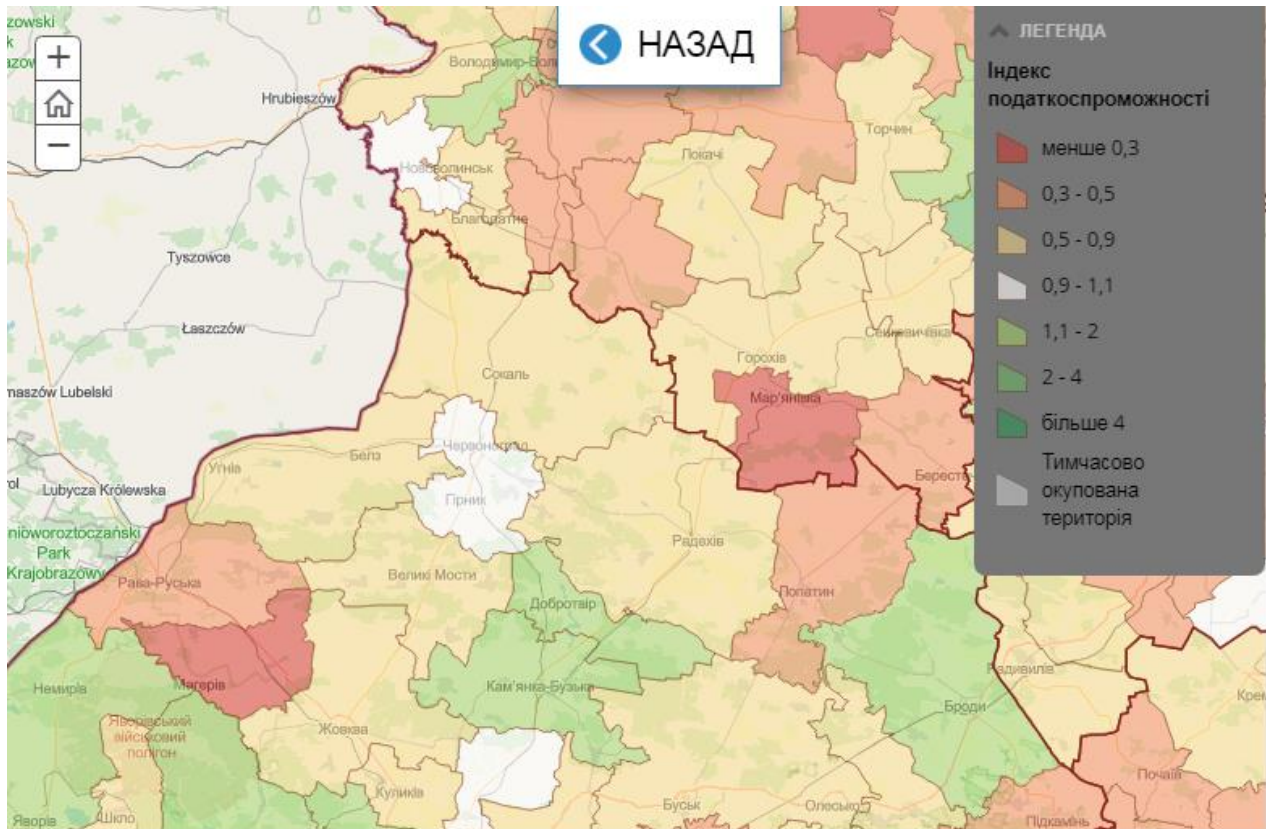

Рисунок 5 - Індекс платоспроможності ОТГ у Львівській області

Доцільність створення нової ОТГ, полягала у тому, що у місті Червонограді, а також його околицях знаходиться осередок існуючих шахт, які є одним із джерел наповнення бюджету. У таблиці 1 надали перелік промислових підприємств Червоноградської територіальної громади.

Таблиця 1 – Промислові підприємства Червоноградської міської територіальної громади

Організації Червоноградської міської територіальної громади			
Назва організації	Вид діяльності	Юридична адреса	Керівник, ПІП
1. Добувна промисловість			
1	2	3	4
ПАТ «Львівська вугільна компанія»	Виробництво продуктів нафтоперероблення	с. Сілець	Степаненко Ірина Євгеніївна
ВП «Шахта «Великомостівська» ДП «Львіввугілля»	Видобуток вугілля	м. Червоноград, вул. Львівська, 61	Куц Андрій Федорович
ВП «Шахта «Межирічанська» ДП «Львіввугілля»	Видобуток вугілля	м. Червоноград, вул. Львівська, 68	Труш Андрій Іванович
ВП «Шахта «Червоноградська» ДП «Львіввугілля»	Видобуток вугілля	м. Червоноград, вул. Промислова, 27	Крась Вадим Миколайович

Продовження табл. 1

1	2	3	4
ВП «Шахта «Лісова» ДП Львіввугілля»	Видобуток вугілля	с. Сілець, вул. Прилісок Параньки, буд. 210 А	Корнило Сергій Васильович
ВП «Шахта «Відродження» ДП «Львіввугілля»	Видобуток вугілля	с. Межиріччя, вул. Шахтарська, 35	Овчінніков Павло Віталійович
ПрАТ «Шахта «Надія» ДП «Львіввугілля»	Видобуток вугілля	с. Сілець	Мороз Павло Васильович
2. Переробна промисловість			
ПАТ «Червоноградський ЗЗБВ»	Виготовлення залізобетонних виробів	м. Червоноград, вул. Львівська	Кисіль Михайло Йосифович
ПП «Застава»	Виробництво бетону та блоків	м. Червоноград, вул. Львівська, 49	Прокопович Богдан Зеновійович
ТДВ «Червоноградський ЗМК»	Виготовлення металоконструкцій різної складності	м. Червоноград, вул. Львівська, 53	Кухарчук Анна
ТЗОВ СУАП «Термобуд»	Виготовлення будівельних металоконструкцій	м. Червоноград, вул. Промислова, 10	Шелеп Іван Михайлович
ТЗОВ «Євро-дах»	Вироби з чорних металів	м. Червоноград, вул. Львівська, 32	Стародуб Назар Васильович
ТЗОВ «Добробут - Ліга»	Виробництво інших готових металевих виробів	м. Червоноград, вул. Хмельницького, 87	Гайдучок Анатолій Олексійович
ПАТ «Зміна»	Виготовлення спецтехніки	м. Червоноград, вул. Промислова, 4	Даценко Василь Михайлович
ПАТ «ВАТ Калина»	Пошив одягу	м. Червоноград, вул. І. Богуна, 1	Радик Богдан Андрійович
ТОВ «Дюна- Весна»	Виробництво панчішно-шкарпеткових виробів	м. Червоноград, вул. Б. Хмельницького, 67	Вишневецький Сергій Іванович
Фірма «Ладан ЛТД»	Виготовлення дитячої білизни	м. Червоноград, вул. Святого Володимира, 113Б	Глушук Ірина Михайлівна
СП «Київ-Захід у ТЗОВ»	Випуск хліба	м. Червоноград, вул. Б. Хмельницького, 85	Ковальчук Олена
ТЗОВ «Агро - Інвест»	Оптова торгівля м'ясом	м. Червоноград, вул. Львівська, 19	Ляховський Ігор Богданович
ТЗОВ «Євро-комекс»	Виробництво м'яса	м. Червоноград, вул. Львівська, 19 А	Казмірчук Іван Іванович
ТЗОВ «Софт-Меблі»	Виробництво меблів	м. Червоноград, вул. Зелена, 11	Хомянчук Юрій Олександрович
ТОВ «Макс_ЛП»	Виробництво фанер	м. Червоноград, вул. Кн. Ольги, 51	Ковальчук Павло Федорович

Продовження табл. 1

1	2	3	4
ТзОВ «Червоноградський деревообробний комбінат»	Виробництво меблів	с. Острів, вул. Центральна, 113	Карачун Сергій Миколайович
ТзОВ «Палеттенверк»	Виробництво дерев'яної тари	с. Острів, вул. Центральна, 6б	Черняк Віталій Миколайович
ТзОВ «Формула-Захід- М»	Виробництво меблів	м. Червоноград, вул. Радехівська	Тенетюх Зоряна Володимирівна
3. Постачання електроенергії та газу			
КП «Червоноградтеплоко- муненерго»	Виробляє продукцію у вигляді теплової енергії	м. Львів, вул. Промислова бічна, 29	Дмуховський Степан Михайлович
4. Постачання води та каналізація			
КП «Червоноград- водоканал»	Послуги з водовідведення	м. Червоноград, вул. Шевська, 1а	Солдат Володимир Богданович

Отже, аналізуючи дані таблиці розуміємо, що основними галузями промисловості є добувна та переробна галузі промисловості. Розвивається «малий бізнес» у галузі легкої промисловості, що надає змогу поповнювати бюджет ОТГ.

Щодо об'єктів комунальної власності, то на території Червоноградської ОТГ знаходиться 270 таких об'єктів загальною площею 24 тисячі м². Дані підприємства наповнюють місцевий бюджет громади. Станом на початок 2023 року це становить 934 млн. грн. Основні видатки ОТГ, які становлять 867 млн. грн в тому числі:

- на освіту – 434,7 млн. грн.
- соціальний захист та соціальне забезпечення – 46,3 млн. грн.
- економічну діяльність – 75,7 млн. грн.
- охорону здоров'я – 50,3 млн. грн.
- культуру – 19,8 млн. грн.
- фізкультуру і спорт – 19,4 млн. грн.
- житлово-комунальне господарство – 80,0 млн. грн.
- міжбюджетні трансферти - 43,8 млн. грн.
- та інші - 97,0 млн. грн.

Щодо земельного фонду Червоноградської ОТГ, то можна стверджувати, що це високо урбанізована громада. Більшу її частину займають населені міста, а

наступні – землі сільськогосподарського призначення. У таблиці 2 привели земельний фонд Червоноградської ОТГ за видами угідь.

Таблиця 2 – Поділ земельного фонду Червоноградської ОТГ

Категорія земель	Площа, га
Сільськогосподарські землі	475
Землі лісового фонду	1
Забудовані землі	1523
Відкриті землі без рослинного покриву	19
Землі водного фонду	81
Загальна площа	2098

Отже, згідно даних таблиці 2 можна стверджувати, що на території Червоноградської ОТГ малорозвинене сільськогосподарське виробництво. Широко-поширеним явищем для цього регіону, яке склалося історично, є одноосібне селянське господарство та малі або середні фермерські господарства. На території ОТГ здійснюють свою діяльність близько 216 суб'єктів господарювання, які мають статус юридичної особи, з них: 216 с/г агроформувань, 147 фермерських господарств та 31 тисяча індивідуальних господарств. Найбільшими агрофірмами на території ОТГ є: ПП «Західний Буг», ПАФ «Білий Стік», ФГ Хом'як С. М., ПП «Гові», ТзОВ «Агро ЛВ Лімітет», ТзОВ «Ордів - Агро». Основні напрями діяльності даної ТГ є: посів та збір зернових культур та розведення тваринництва.

Малі та середні підприємства становлять основу для розвитку будь - якої ТГ, у тому числі і нашої. Вони створюють робочі місця та розвивають економіку регіону в цілому.

За даними офіційних джерел Червоноградської ТГ наведено основний перелік організацій та фірм, які створили найбільшу кількість робочих місць.

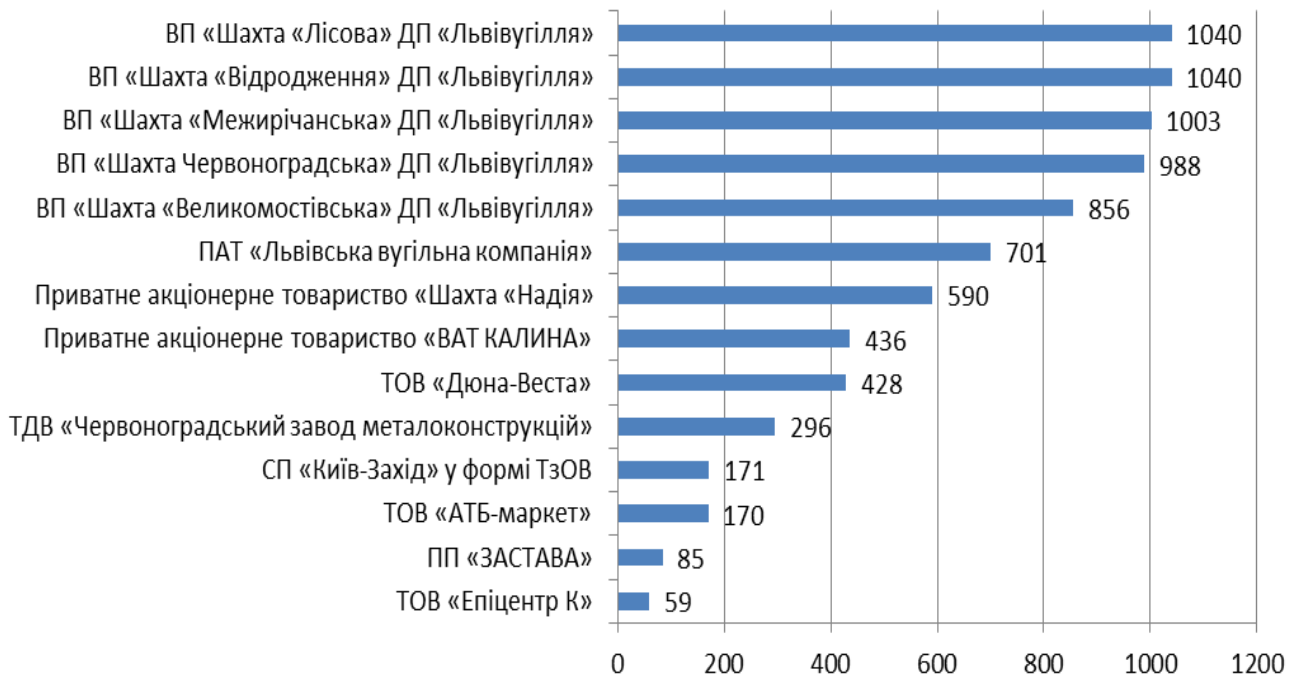

Рисунок 6 – Організації - роботодавці Червоноградської ТГ станом на 2023 рік

Нормативно адміністративно - територіальна одиниця означає як маленька компактна частина єдиної території України і є просторовою основою для діяльності ОТГ. Створення нових адміністративних одиниць, як територіальна громада, виникла у зв'язку із неефективністю функціонування сільських або міських рад. Створення нових меж громади передбачає повний аналіз економічної, культурної діяльності відповідних сільських та міських рад. У більшості випадків межі нових громад співпадають із територіями колишніх рад. Однак, є і ОТГ, які утворили нові межі.

Історично так склалося, що місто Червоноград територіально знаходилося на території Сокальського району, але вважалось містом обласного підпорядкування. З економічної точки зору дане місто було ефективним для створення окремої територіальної громади. Станом на 2020 рік на території громади є 346 юридичних фірм, з них 327 - малих підприємств. На рис. 7 надано динаміку зареєстрованих фірм на території Львівської області та у м. Червоноград з 2013 року по 2020 рік.

Рисунок 7 - Динаміка зареєстрованих фірм у м. Червоноград

Аналізуючи цю інформацію можна стверджувати, що Червоноградський район має великий відсоток забруднених територій, тому необхідно здійснювати контроль за охороною земель. Цими проблемами займається відділ земельних відносин при Червоноградській ТГ. Головними його завданнями є:

- реалізація державної політики у сфері регулювання земельних відносин та реалізація повноважень Червоноградської міської ради на території Червоноградської ТГ;
- здійснення ефективного управління землями комунальної власності територіальної громади міста та іншими землями Червоноградської ТГ;
- підготовка проектів рішень Червоноградської міської ради.

Для вирішення таких завдань ОТГ «наділили» так званими повноваженнями. Однак, слід зазначити, що зміст повноважень у сфері публічного та приватного права достеменно різняться. У публічному праві повноваження розглядаються як частина правового статусу державного чи місцевого органу, який має владу. У цьому випадку повноваження є єдністю прав і обов'язків закріплених за органом публічної влади. Це розуміння повноважень виникло у радянській адміністративно - правовій літературі. Сам «зміст» обов'язків безпосередньо виражений у завданнях, які покладені на орган влади.

Сучасна правова теорія продовжує сприймати повноваження як систему прав і обов'язків публічного органу, які є взаємозалежними. У правовій системі будь - яка дія може бути дозволено або ж забороненою, та бути обов'язковою або

байдужою. Їх об'єднує те, що дії регулюються, встановлюються та гарантуються державою.

Щодо приватного права, то воно зазначає, що виконання обов'язків здійснюється суб'єктом задля задоволення своїх потреб та отримання будь-яких благ. І з цього можна визначити, що всі завдання та функції, які покладені на ОТГ визначають зміст його прав та обов'язків перед мешканцями громади. Логічно стверджувати, що повноваження є обов'язком публічного органу, яке чітко регламентується Конституцією України: «утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави», а його власні права надаються лише задля забезпечення впливу поведінки на інших осіб. Виходячи з цього, ми визначаємо, що регулювання земельних відносин органами ОТГ чітко визначені законами України та на реалізацію їх виконання дозволяється прийняття відповідних правових актів.

Тепер слід розглянути детальніше структуру компетенції органів місцевого самоврядування ОТГ у сфері земельних відносин. Вона визначена багатьма нормативно - правовими актами, тому для більшої зручності проведено класифікацію за основними повноваженнями. За суб'єктом здійснення вони поділяються на:

1. Повноваження рад ОТГ у сфері регулювання земельних відносин, які наведені на рис. 8.

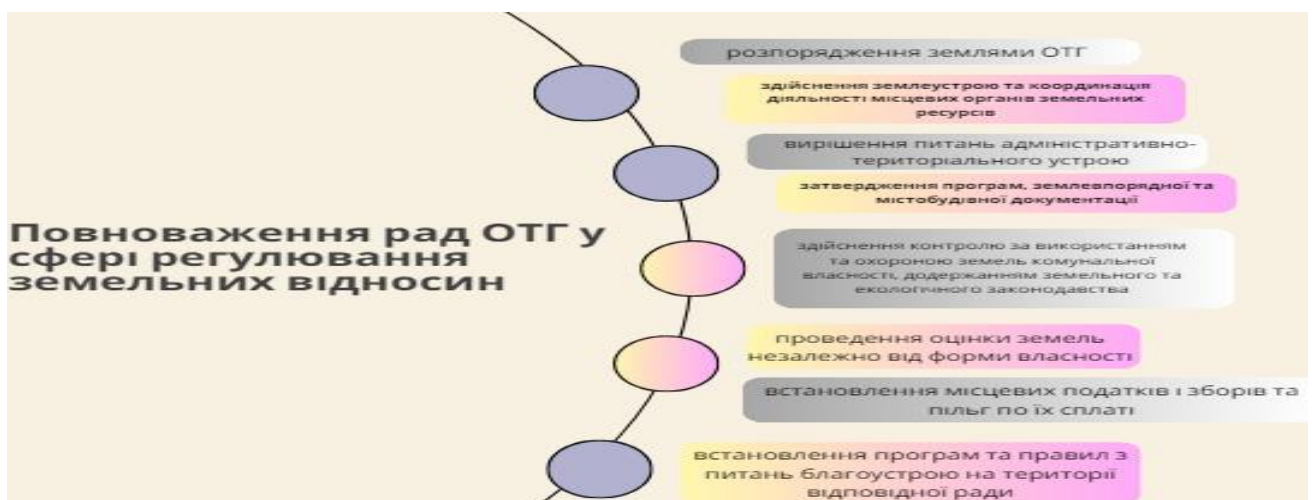

Рисунок 8 – Основні повноваження рад ОТГ у сфері регулювання земельних відносин

Розглянемо дані повноваження на прикладі Червоноградської ОТГ. Згідно рішення Червоноградської міської ради від 30.06.2022 року, на сесії міської ради були встановлені ставки та земельні податки на земельні ділянки комунальної власності. Наприклад, ставки на землі сільськогосподарського призначення для фізичних та юридичних осіб становлять 3,0; для земель житлової та громадської забудови для фізичних та юридичних осіб встановлено також однакову -1,0 (для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель та споруд) тощо. Слід зазначити, що ставка на земельний податок встановлюється лише на земельні ділянки, які мають пораховану нормативно - грошову оцінку.

Одним із проблематичних запитань Червоноградської ОТГ є зміна генерального плану міста Червоноград. Генплан міста був розроблений у 2006 році та на сьогоднішній день втратив свою актуальність. Міська рада Червоноградської ТГ надала запит на внесення змін до генерального плану м. Червоноград.

2. Повноваження голови ОТГ у даній сфері наведені на рис. 9.

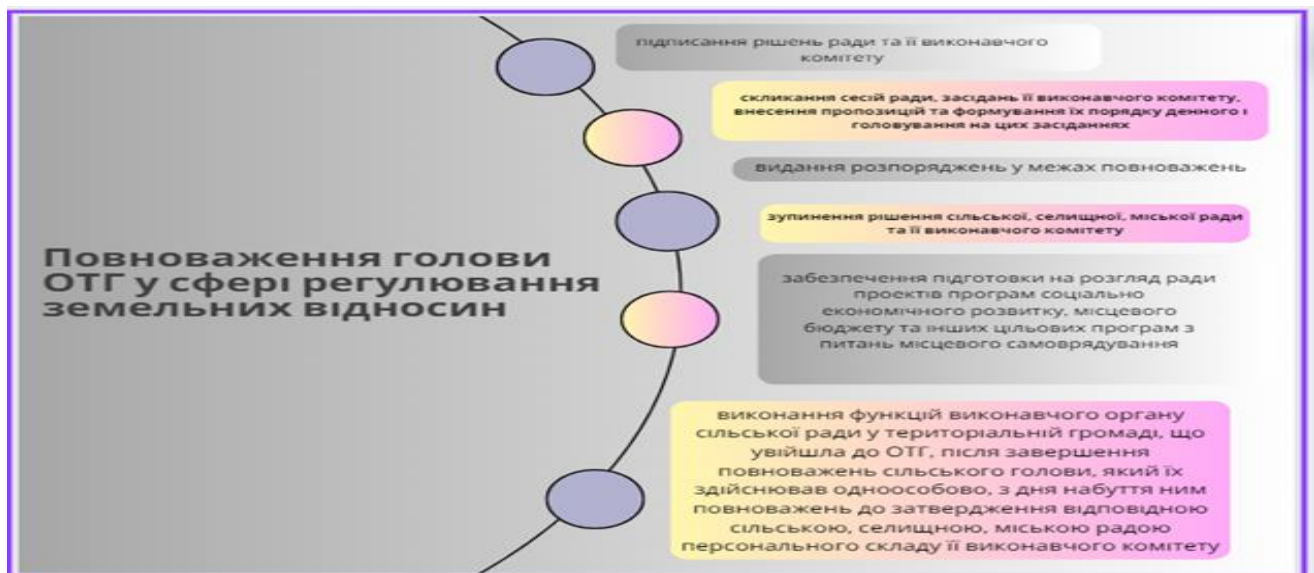

Рисунок 9 – Основні повноваження голови ОТГ у сфері регулювання земельних відносин

Голова Червоноградської міської ради є Залівський Андрій Іванович, який очолює виконавчий комітет Червоноградської міської ради. Він виконує свої

повноваження відповідно до норм чинного законодавства, а також забезпечує взаємодію із:

1. Міським відділом УСБУ у Львівській області;
2. Червоноградським районним відділом поліції ГУ НП у Львівській області;
3. Місцевою прокуратурою та міським судом;
4. Червоноградським міським територіальним центром соціальної підтримки;
5. Червоноградською державною податковою інспекцією;
6. Червоноградським відділом Держгеокадастру України у Львівській області
7. Здійснює прийом громадян для вирішення економічних, соціальних та господарських питань тощо.

3. Повноваження виконавчих органів рад ОТГ у сфері земельних відносин наведена на рис. 10.

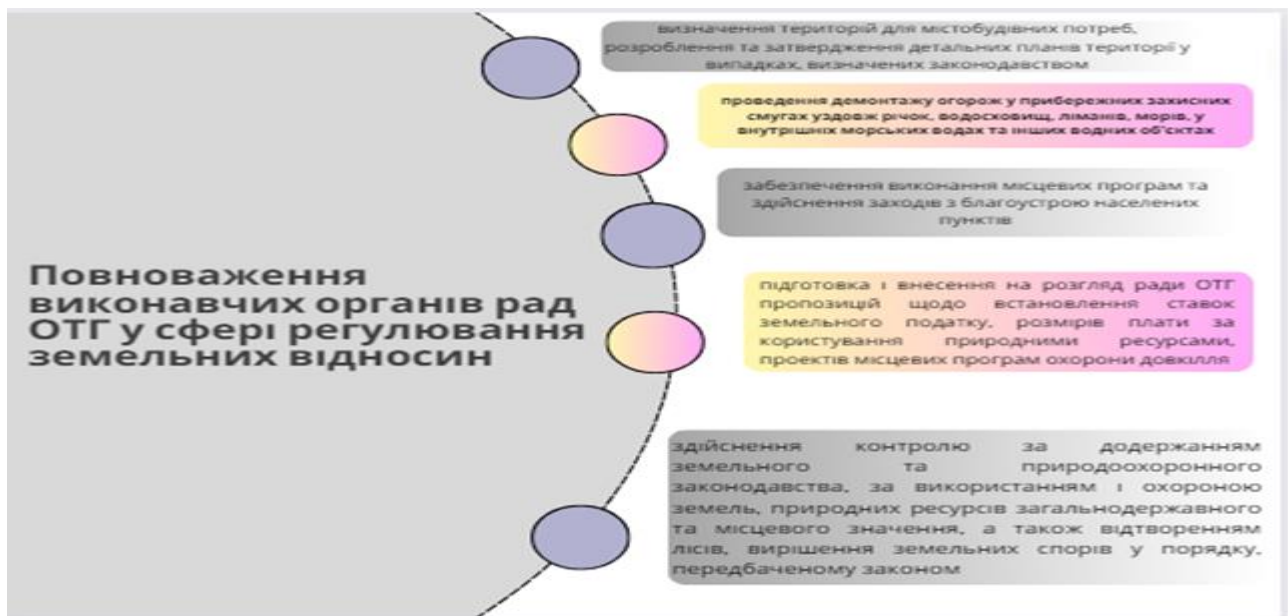

Рисунок 10 - Основні повноваження виконавчих органів рад ОТГ у сфері регулювання земельних відносин

До виконавчого складу Червоноградської ОТГ входять 25 членів. Як ми вже зазначали, їх очолює голова Червоноградської міської ради, також його

заступники, визначений керуючий справами виконавчого комітету, старости інших округів та інші депутати.

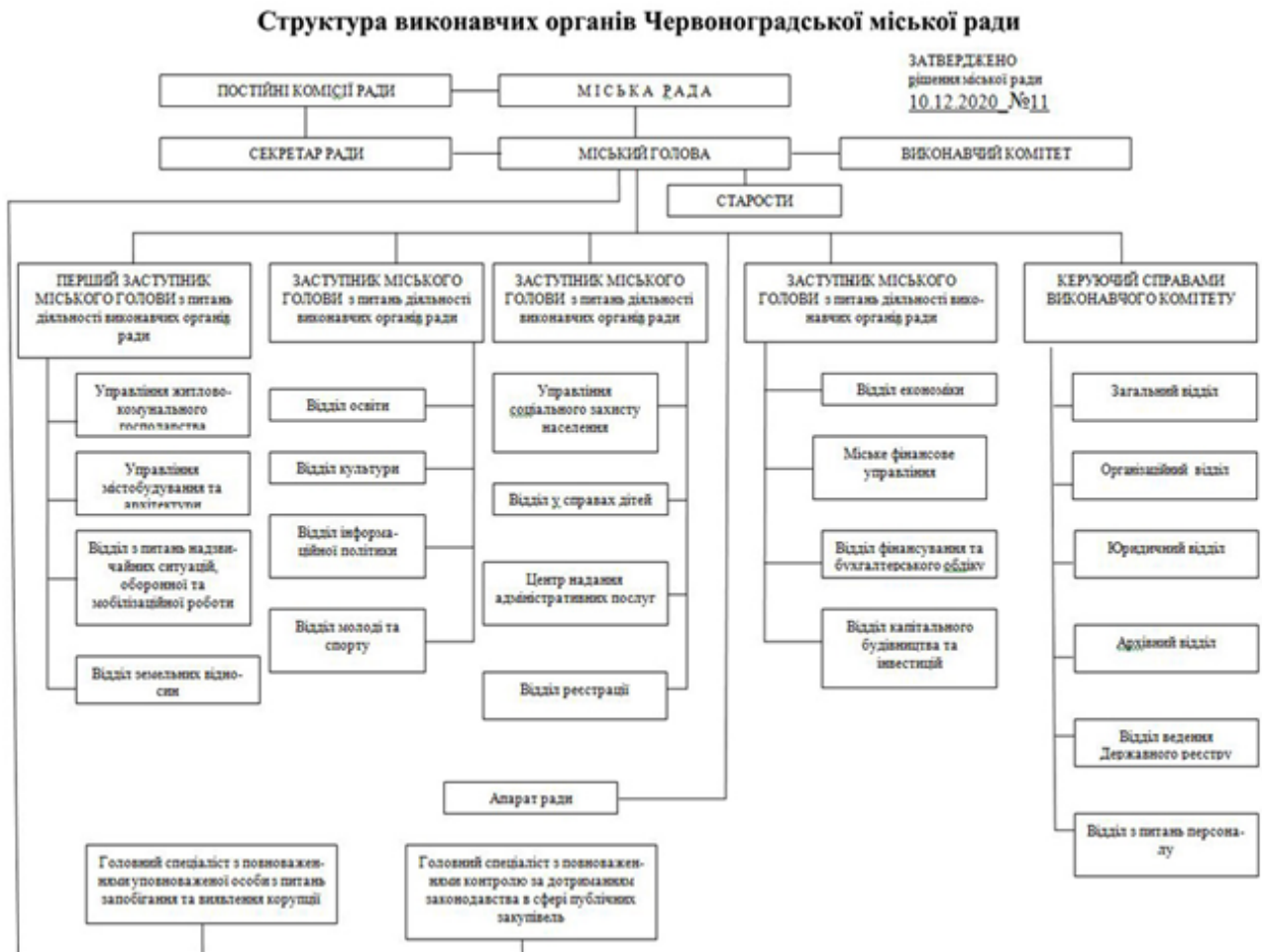

Рисунок 11 - Структура виконавчого комітету Червоноградської міської ради

Проаналізувавши вищенаведені діаграми, ми приходимо до висновку, що чинне законодавство не передбачає великого обсягу повноважень у сфері регулювання земельних питань для виконавчих органів рад ОТГ.

Тому однією із основних організаційних форм роботи ОТГ є скликання сесії. Цю функцію виконує голова громади, який у порядку черговості щонайрідше один раз на квартал проводить скликання, а щодо вирішення різноманітних земельних питань - не рідше одного разу на місяць. При необхідності сесію можуть скликати коли одна третя всіх депутатів ОТГ. Рішення про її скликання повинно доводитися до всіх депутатів та жителів громади не пізніше ніж за 10 днів до сесії.

**ПОРЯДОК ДЕННИЙ
ТРИДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТОЇ СЕСІЇ
Червоноградської міської ради восьмого скликання
14 ГРУДНЯ 2023 року**

№ пп	код	Назва проєкту	ДОПОВІДАЧ
1	2	3	4
1.	(34P1)	Про депутатські запити.	ДЕПУТАТИ
2.	(34B1)	Про внесення змін до бюджету Червоноградської міської територіальної громади на 2023 рік	СЕМЕНТУХ Л.І.
3.	(34B2)	Про бюджет Червоноградської міської територіальної громади на 2024 рік	СЕМЕНТУХ Л.І.
11.	(34M1)	Про затвердження містобудівної документації "Детальний план території садибної забудови в південній частині с. Рудка Червоноградської міської територіальної громади Червоноградського району Львівської області"	БАЛКО Д.І.
20.	(34M2)	Про затвердження технічних документів із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка)	БАЛКО Д.І. НАДІЛЬНА Г.В.

Рисунок 12 – Приклад порядку денного Червоноградської міської ради

Одним із шляхів реалізації повноважень органів ОТГ є право на видання своїх нормативних актів. Відповідно до ЗУ «Про місцеве самоврядування» рада ОТГ і виконавчий комітети приймають нормативно - правові акти у вигляді рішень, а голова видає у свою чергу розпорядження. Згідно роз'яснень чинних норм та правил, під актом розуміють офіційний документ, який прийнявся діючим органом правління у межах предмету її видання, у визначеній законом формі, і який спрямований на встановлення, зміну або доповнення певних правових норм.

Проаналізувавши певні джерела інформації, можемо стверджувати, що акти можуть бути двох типів: регуляторний і нормативний. Регуляторний акт ототожнюється до акту, який спрямований на регулювання господарських та адміністративних відносин між суб'єктами господарювання та органами влади. Під нормативним ми розуміємо акт, який стосується прав лише певної особи, яка у ньому зазначена, дія якого вичерпується його виконанням або має чітко визначений строк.

Варто приділити нашу увагу основним формам роботи суб'єктів ОТГ. Першочергово слід розглянути повноваження старости у сфері регулювання земельних відносин. На рис. 13 представлено основні повноваження старост.

Рисунок 13 – Повноваження старост

Проаналізувавши вихідну юридичну інформацію, можемо стверджувати, що староста виступає лише представником інтересів свого округу і має право ухвального голосу на засіданні ради, тому його повноваження у даній сфері є малоефективними. Щодо діяльності рад ОТГ та їх виконавчих органів, слід зазначити, що для них передбачені різноманітні процедури формування порядку денного, попереднього розгляду проєктів, їх підписання та набрання чинності.

Отже, проаналізувавши обсяги повноважень органів місцевого самоврядування ОТГ, розглянемо тепер особливості та порядок їх здійснення. Варто зазначити, що прийняття рішень у галузі регулювання земельних відносин наділені спеціальні представницькі органи рад і вони не можуть бути передані іншим органам. Вони представлені на рисунку 14.

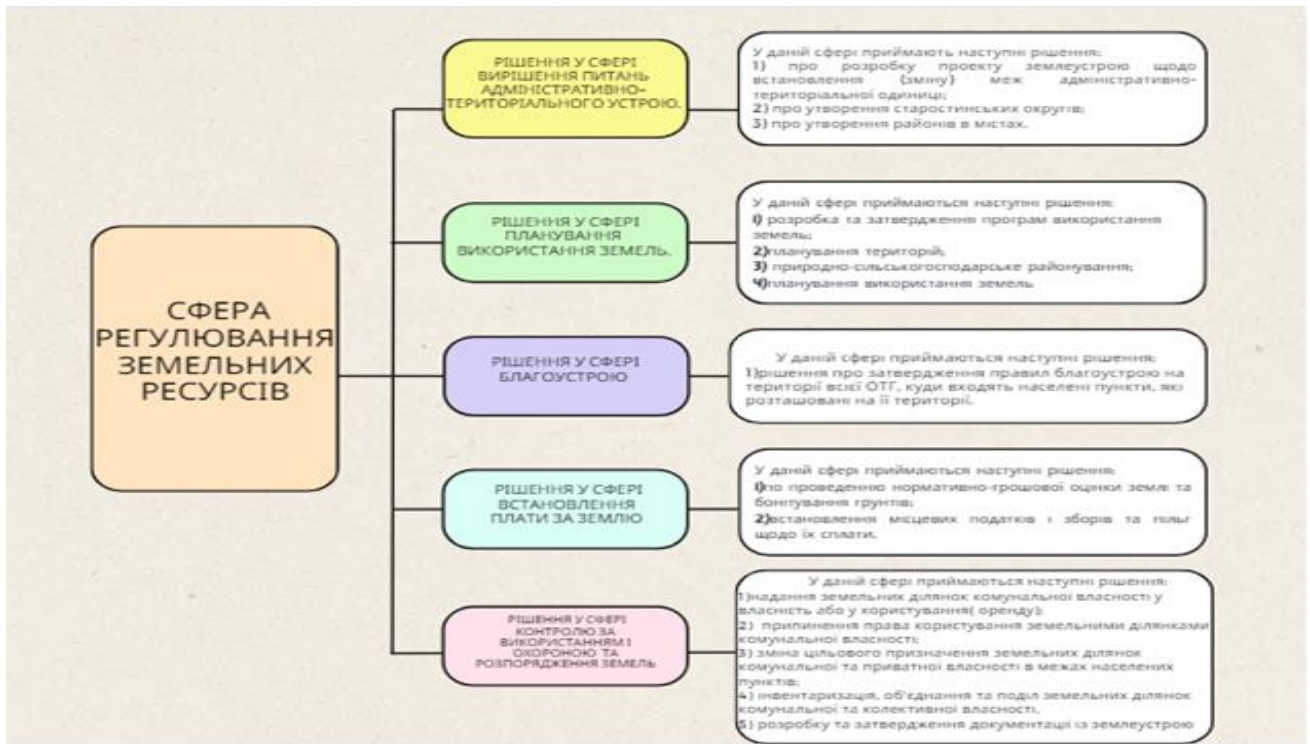

Рисунок 14 - Рішення органів місцевого самоврядування ОТГ у сфері регулювання земельних ресурсів

Проаналізувавши рисунок, можна зробити висновок, що органи виконавчої ОТГ «мають» досить розширені повноваження. Це дозволяє раціоналізації використання землі різних форм власності, а також сприяє розвитку господарської діяльності та економічному процвітанні громади без втручання держави. Однак, варто зазначити, що правова сфера потребує чіткішого формулювання певних визначень та повноважень органів ОТГ після відкриття ринку землі.

На сьогоднішній день ще не можливо проаналізувати чи ефективним було таке рішення, але можемо стверджувати, що з економічної точки зору відбувся певний «поштовх» у розвитку міста. Розбудова міста, як наслідок рішень ОТГ, сприяє залученню до громади нових жителів, сприяє створенню нових місць праці тощо. На разі ОТГ з правової точки зору не становить адміністративну одиницю і тому питання про встановлення меж їх територій ще не до кінця врегульовано. Наголошуємо на тому, що за період незалежної України було кілька спроб визнати громаду адміністративно - територіальною одиницею першочергового рівня, однак жодна з них не була реалізована.

4. ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ОТГ ЩОДО ЗЕМЛІ

Починати аналіз регулювання земельних відносин з європейських країн варто із їх відношення до самої «землі». Як нам відомо, щодо такого природного багатства як земля, вони відносяться більш обережніше і з більшою раціональністю використання та ефективністю для благ суспільства. Можливо, це пов'язано із тим, що країни Європи не мають таких родючих ґрунтів, тому із особливою раціональністю до них відносяться. Однак у своїх правових документах надають більш змістовніше визначення землі, ніж в Україні. В його обсяги входять і ґрунти, і територія населеного пункту, і повітряний простір і навіть всі її надра. На рис. 15 наведений порівняльний аналіз структури земельних ресурсів в Україні та інших країнах світу.

Країни	Земельні ресурси, млн. га			Сільськогосподарська освоєність території, %	Розораність сільськогосподарських угідь, %	Частка природних кормових угідь у складі сільськогосподарських угідь, %
	Загальна площа	Рілля	Природні кормові угіддя			
Україна	60,4	32,5	7,8	70,9	75,9	18,7
Іспанія	50,6	13,7	10,3	59,7	45,4	34,1
Німеччина	35,7	11,8	5,2	47,9	69,0	30,4
Польща	32,3	12,6	4,0	57,8	67,4	21,4
Румунія	23,8	9,4	4,8	62,1	63,5	32,4
Франція	55,2	8,5	11,1	54,9	61,0	36,6
Швейцарія	4,1	0,4	1,1	38,7	25,0	68,8

Рисунок 15 - Структура земельних ресурсів України та інших Європейських країн

Задля ефективності використання землі та постійному її відтворенні, розробляються програми сталого розвитку території, планування забудови міст тощо. Для прикладу розглянемо кілька країн Європи і їхні способи регулювання земельних відносин.

Першочергово, розглянемо досвід управління найближчої до нас країни - Польщі. Основною адміністративною одиницею, згідно Конституції Республіки

Польщі є гміна, яка закріплена статусом юридичної особи. У свою чергу кілька гмін, які межують між собою утворюють повіт. Найбільшою за площею адміністративно - територіальною одиницею Польщі вважаються воєводства (як наші області). У сфері земельних відносин рада гмін має повноваження відчуження, обтяження об'єктів земельної нерухомості, а також правила передачі її в оренду. Якщо б ми перейняли досвід в управлінні земельних відносин нашої країни-сусідки, то це б розширило сферу діяння в ОТГ.

Червоноградська територіальна громада завдяки своєму вигідному розташуванню має співпрацю з різними міжнародними партнерами. Однією з таких країн є Польська Республіка. Варто зауважити, що Польща, яка одна з перших визнала незалежність нашої країни, має тісні політичні, економічні, культурні відносини із Україною. Спільні проекти депутатів ОТГ або зацікавлених жителів, можна реалізовувати за допомогою транскордонної Програми «Польща-Білорусь-Україна».

Найважливіші проекти, які реалізовані для Червоноградської ОТГ:

покращення публічної безпеки через створення пожежної охорони. Допомога надійшла у розмірі 100000 євро. Мета даного проекту забезпечити безпеку простого населення;

психологічна підтримка для людей - жертв війни на території України. Мета проекту є покращення психологічного стану населення України, які постраждали внаслідок військового вторгнення Росії;

розвиток гірської місцевості в Україні. Мета даного проекту – створення сприятливих умов для екологічно чистого району із добросусідськими відносинами. Даний проєкт реалізовується на територіях Львівської, Івано - Франківської, Чернівецької та Закарпатської областей.

Дана програма діє з 2004 року і зазнала суттєвих змін із 2021 року, у зв'язку із порушенням прав людини на території Білорусії та її участі проти війни Росії - України. Виходячи з цього з 2021 року ця програма має лише двосторонній характер: Україна - Польща. Цілі програми представлені на рис. 16.

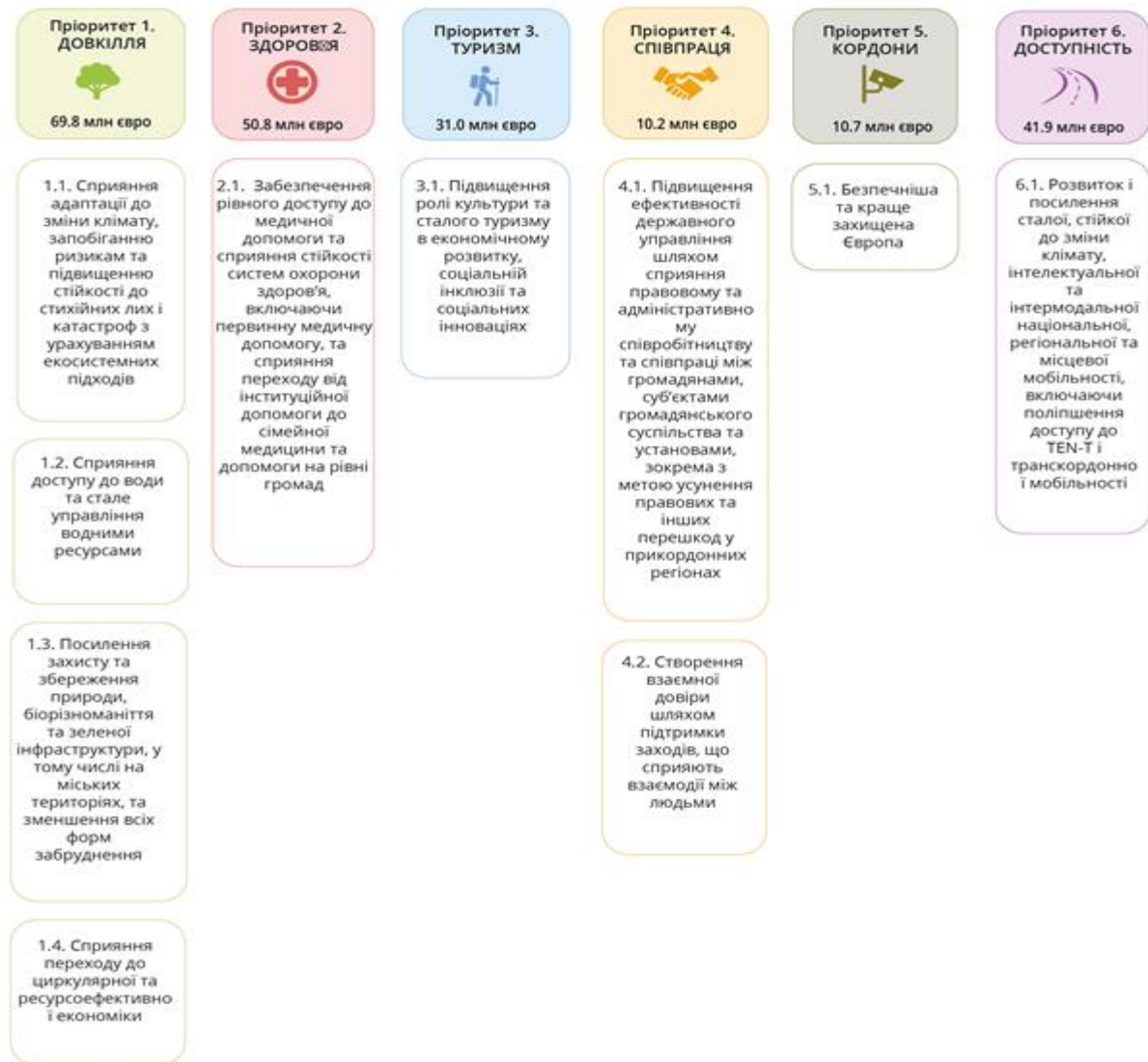

Рисунок 16 - Цілі програми «Польща- Україна»

Із початком війни на території України, Польща одна з перших прийняла українців - біженців на своїй території. Ця країна - партнер створила сприятливі економічні та господарські умови для перебування на своїй території більше 1 млн. українців. Це перша країна, яка надала військову, гуманітарну допомогу для України.

Наступною країну, яку ми розглянули, як приклад для «крадіжки» законів, що забезпечить ефективне управління у сфері землеустрою є Німеччина. Це федеративна держава, яка поділяється на адміністративні райони, які у свою чергу поділені на громади окремих населених пунктів. Її модель організації просторових відносин вважається однією із самих ефективних у світі. Повноваження громад закріплені у найвищому в юридичній силі документі-

Конституції Федеративної Республіки: «Громади є на своїй території виключними володарями всіх повноважень місцевого публічного управління. Вони можуть вирішувати будь - яке завдання публічної влади, крім випадків коли вирішення цих завдань у суспільних інтересах покладено на інші відомства спеціальним приписом закону». З чого слідує, що громада має закріплені за собою «найвищі» повноваження і це дає їм змогу доцільніше здійснювати контроль на території громади.

Як дана країна здійснює управління своїми земельними ресурсами? Земельний реєстр на території Німеччини склався історично, та має здатність трансформуватися разом із часом. Всі відомості про земельну ділянку, як земельні так і правові, вносяться у спеціальну книгу (на сучасному етапі ведеться електронно). Будь - які зміни у відомостях про земельну ділянку вважаються чинними лише після їх запису в книгу. Це дає змогу здійснювати чіткий облік та контроль земель, якого нам не вистачає на теренах нашої країни.

Основним принципом життя та діяльності у різноманітних сферах Німеччини є «прозора» політика, яка застосовується і у земельних питаннях. До прикладу, можемо стверджувати, що їх основний закон створює певні рамки для того, щоб «захистити власність», у той же час - забезпечити необхідну прозорість, якщо цього вимагає публічний інтерес. На сучасному етапі робоча група Федерації та федеральних земель визначила для себе та країни головні сім цілей у галузі земельної політики, які наведені на рис. 17.

Рисунок 17 - Головні цілі Німеччини у галузі земельної політики

На рис. 18 наведені чіткі критерії, які необхідно Україні виконати задля створення такої системи.

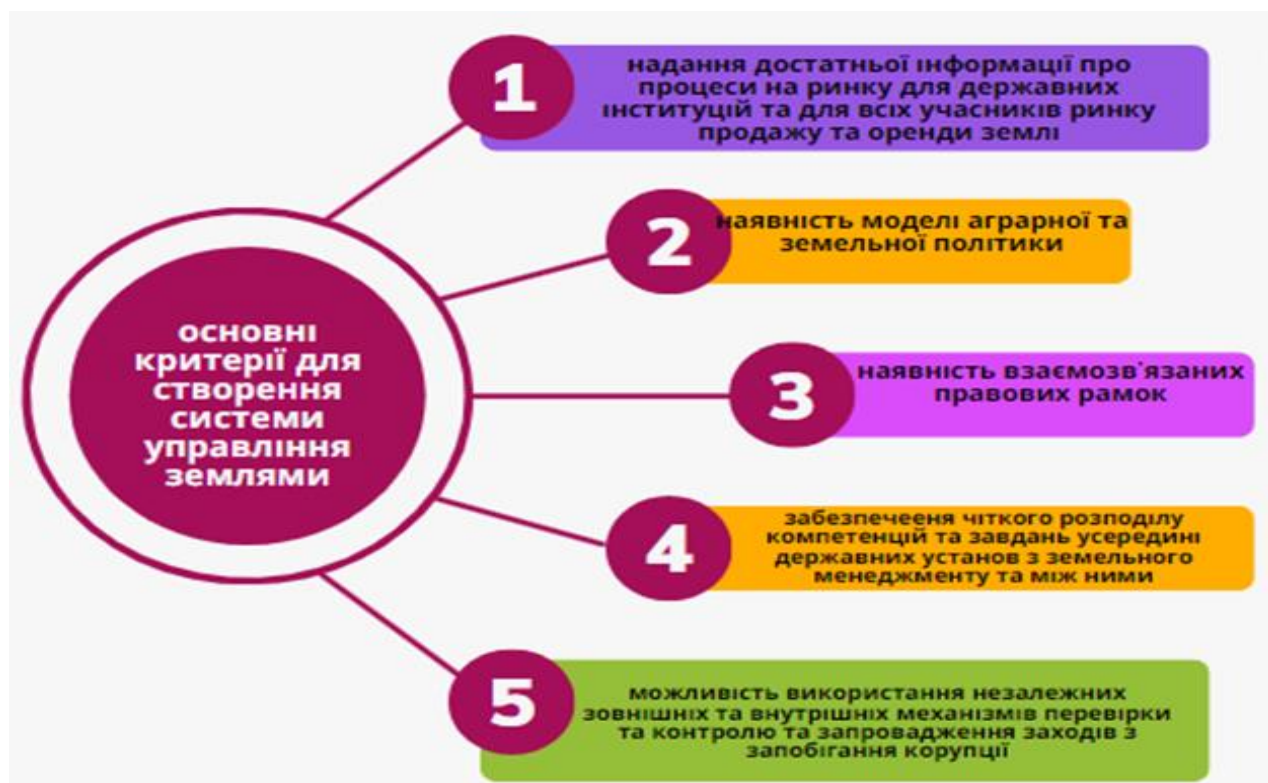

Рисунок 18 - Основні критерії створення ефективної системи в Україні

Виходячи із вищенаведеної інформації, зроблено висновок наступний: якщо земельна реформа в Україні буде проходити належним чином, то ми маємо усі шанси створення ефективної структури управління для використання земель таким чином, щоб держава та громадяни, ефективно співпрацюючи задовольняли потреби один одного.

Німеччина тісно співпрацює з Україною, у тому числі і Червоноградською ОТГ у різних напрямках. Пріоритетними напрямками, крім військової і гуманітарної допомоги, є сприяння у таких заходах:

1. енергоефективність;
2. сталий економічний розвиток;
3. демократія та децентралізація.
4. охорона природи та культурної спадщини;
5. розвиток науки на сприяння діяльності молодих науковці - дослідників.

Наступний досвід, який нам варто перейняти у сфері управління земельними ресурсами - це Литва. За своїм адміністративним поділом вона поділяється на: повіти, самоврядування, сянюнія та сянюняйтїї. Наймасштабнішими за розмірами та найголовнішими за своїми функціями є повіти. Управління повітами здійснює керуючий, який призначається урядом країни. Його основні завдання:

- здійснення державної політики у всіх основних галузях (освіта, культура, охорона здоров'я, сільське господарство та ін.), реалізація на території повіту державних та міжрегіональних програм;
- координація діяльності структурних підрозділів міністерств та інших урядових інституцій, що знаходяться на території повіту, а також узгодження діяльності виконавчих інституцій самоврядування під час здійснення регіональних програм;
- визначення пріоритетних напрямків розвитку повіту й підготовка програм.

Нижчим рівнем адміністративного поділу є самоврядування - це кілька населених пунктів, які відповідають кільком вимогам: здатність утримувати економіку міста, мати етнічну, культурну спорідненість тощо. На території Литви утворено 60 самоврядувань. Особливістю цих адміністративних одиниць є те, що вони добровільно стають членами Асоціації самоврядувань Литви. Рада самоврядувань утворюється на основі голосування мешканців і є наділена власними та делегованими повноваженнями.

До власних повноважень слід віднести:

- підготовка та затвердження бюджету міста;
- територіальне та стратегічне планування самоврядування;
- освіта та інші сфери діяльності, які впливають на життя громадян;
- нагляд за використанням існуючих будівель та охорона земель.

До делегованих повноважень віднесемо:

- декларування місця проживання;
- надання фахової юридичної (правової) допомоги;

- реєстрація юридичних фірм, у тому числі і фермерських господарств;
- організація перепису населення тощо.

Наступною адміністративною одиницею на території Литви є сянюнія, яка не має чітко визначених меж і підпорядковується органам самоврядування. Вся територія Литви складається із 552 сянюній та керують ними – старости, який має право видавати накази. Функції сянюнії полягають у наступному:

- ведення обліків даних щодо реєстрації місця проживання мешканців, а також осіб, що не мають місця проживання;
- видання документів, що підтверджують фактичне становище особи;
- реєстрація повідомлень та збір даних від власників, керівників і користувачів землі, водойм, лісових ділянок про заподіяну мисливськими й дикими тваринами суворо охоронюваних видів шкоду для їх передання директору адміністрації самоврядування;
- видання дозволів на поховання, якщо на території є цвинтар, в установленому урядом порядку.

Наступною країною, чий досвід варто перейняти є США. Сполучені Штати Америки мають істотно менший родючий земельний ресурс, однак варто відзначити і те, що сільське господарство у цій країні відіграє також важливу роль. Особливістю їхнього здійснення в управлінні є те, що в одному органі влади поєднуються виконавча та нормотворча діяльність. Органи муніципального управління здійснюють свою компетенцію на основі двох правил: правила Діллонна (повноваження органів встановлюється шляхом детального перерахування їх прав та обов'язків) та правила «Home rule» (делегування органам прав автономії від законодавчої діяльності штату).

Можна наводити ще безліч інформації щодо ефективного використання земельних ресурсів іншими країнами Європи, та ми визначили основні елементи ефективного управління у сфері земельних ресурсів, які необхідні нашій державі (рис. 19).

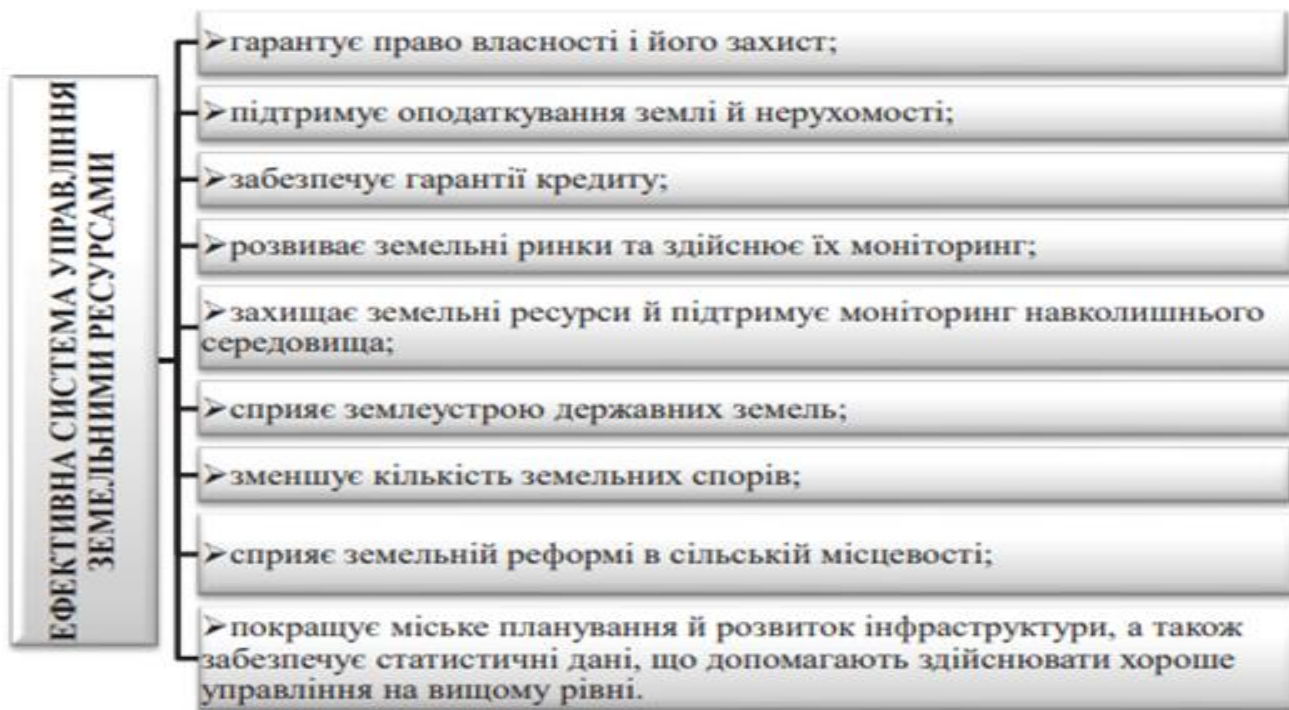

Рисунок 19 - Ефективна система управління земельними ресурсами

Задля створення ефективної системи необхідно чітко проаналізувати чинне законодавство та внесені до нього зміни.

Однією з головних ідей про органи місцевого самоврядування є теза про те, що вони повинні містити у собі максимум повноважень і фінансів для вирішення питань місцевого значення. Головні питання, які подані у науковій літературі, які потребують удосконалення у сфері регулювання земельних питань ми навели на рис. 20.

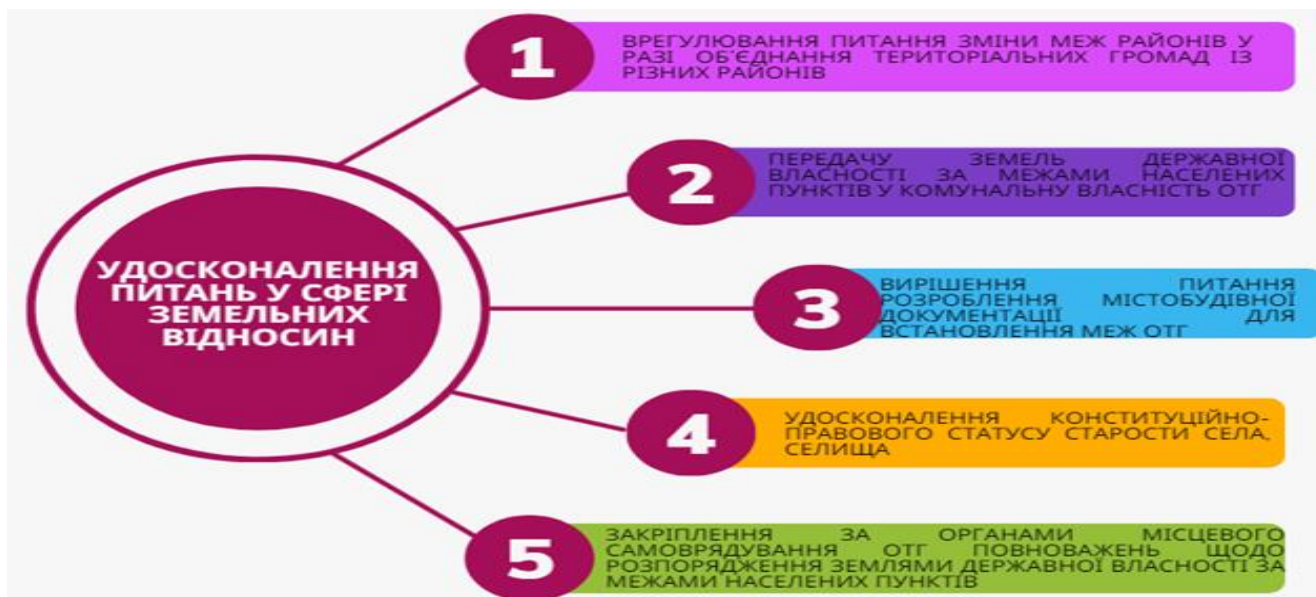

Рисунок 20 - Удосконалення питань у сфері земельних відносин

Згідно з аналізом поточного законодавства щодо компетенції органів місцевого самоврядування ОТГ у сфері регулювання земельних відносин, ми виявили, що їм не надано достатніх повноважень у цій сфері. Це і є однією з причин, чому неможливо створити спроможні громади. Це дає підстави для висновку, що його потрібно змінити, а також створити нові Закони у цій галузі. Тому ми пропонуємо певні напрямки вдосконалення законодавства щодо регулювання земельних відносин.

Першим, і одним із головних напрямів є внесення змін до Конституції та Законів України щодо визначення територіальної громади, як адміністративно - територіальної одиниці базового рівня, яка служить основою для місцевого самоврядування і як жителів населених пунктів, що проживають на даній території. Розглянемо даний пункт більш детально.

Закінчення реформування територіального поділу України дозволить завершити реформування повноважень органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, відповідно. Так, прийняття Верховною Радою України: «Про внесення змін до Конституції України щодо питань децентралізації» допоможе у вирішенні ряду питань для ОТГ, а саме: надання ОТГ статусу незалежної територіальної одиниці; визначить терміни щодо припинення юридичного існування сільських, селищних та міських рад; визначення основних повноважень органів влади ОТГ щодо управління землями державної та комунальної власності тощо.

Наступний законопроект, який необхідно нам розглянути, це Закон України № 6403 від 21.04.2017 року «Про внесення змін до Закону «Про регулювання містобудівної діяльності». Даний закон регулює питання планування та визначення меж ОТГ, тобто розроблення нового виду документації під назвою «План ОТГ». Аналізуючи складові можна визначити, що дана документація є документом розвитку громади, а генеральний план залишається документом, що регулює планування земель населених пунктів. Порівнюючи їх, слід підкреслити, що план ОТГ охоплює майже ті самі аспекти розвитку території, системи громадського обслуговування, інженерно - транспортну інфраструктуру та

охорону навколишнього середовища. Слід зауважити, що дана документація не можлива без проведення топографо - геодезичних робіт.

Альтернативним варіантом є законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель» № 2280, який пропонує одночасне визнання містобудівної документації та впровадження комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади. Цей план має визначити планувальну організацію та функціональне призначення території громади, щоб вирішити ті самі проблеми, які можуть охоплюватись. Тим не менш, якщо його відмінність полягає лише в тому, що він дозволяє планувати територію громади за межами населеного пункту, ми вважаємо, що було б розумно передбачити лише комплексний план розвитку території територіальної громади як вид містобудівної (землевпорядної) документації, який буде використовуватись для визначення та встановлення меж території ОТГ.

Наступним напрямом, який потребує удосконалення є розширення повноважень органів місцевого самоврядування щодо розпорядження земельними ділянками державної власності. Питання компетенції органів місцевого самоврядування регулюється статтями 26, 33 Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», де передбачені власні (самоврядні) та делеговані повноваження (передані державою виконавчим органам влади), (рис. 21 та 22).

До власних повноважень органів місцевого самоврядування відносять:

- підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо ставки земельного податку та розміру плати за користування природними ресурсами;
- підготовка і подання на затвердження ради проектів місцевих програм охорони довкілля, участь у підготовці загальнодержавних і регіональних програм охорони довкілля;
- підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо прийняття рішень про організацію територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні;
- внесення пропозицій до відповідних державних органів про оголошення природних та інших об'єктів, що мають екологічну, історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками природи, історії або культури, які охороняються законом, підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо прийняття рішень про оголошення в місцях масового розмноження та вирощування потомства дикими тваринами "сезону тиші" з обмеженням господарської діяльності та добуванням об'єктів тваринного світу;
- оприлюднення у мережі Інтернет геопросторових даних та метаданих, що створені за рахунок коштів місцевого бюджету, коштів міжнародної технічної допомоги та передані органу місцевого самоврядування, згідно із Законом України "Про національну інфраструктуру геопросторових даних";
- забезпечення охорони, захисту, відтворення, підвищення продуктивності лісових насаджень, посилення їх корисних властивостей, підвищення родючості ґрунтів, дотримання правил і норм використання лісових ресурсів у межах лісів комунальної власності.

Рисунок 21 - Власні повноваження органів місцевого самоврядування

До делегованих повноважень органів місцевого самоврядування відносять:

- здійснення контролю за додержанням земельного законодавства, використання та охорони земель;
- координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;
- погодження клопотань про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів загальнодержавного значення;
- вирішення земельних спорів;
- здійснення контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у сфері управління побутовими відходами;
- підготовка висновків щодо надання або вилучення в установленому законом порядку земельних ділянок, що проводиться органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;
- організація і здійснення землеустрою, погодження проєктів землеустрою;
- створення та забезпечення функціонування місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем, які є складовою мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації;
- здійснення контролю за додержанням юридичними та фізичними особами вимог у сфері управління відходами та розгляд справ про адміністративні правопорушення або передача їх матеріалів на розгляд інших державних органів у разі порушення законодавства про управління відходами;
- надання податковим органам у строки та в порядку, встановлені Податковим кодексом України, інформації щодо власників та користувачів;
- інші питання, що пов'язані із земельними правовідносинами.

Рисунок 22 - Делеговані повноваження органів місцевого самоврядування

Плата за землю наповнює місцевий бюджет, тому вкрай необхідно надати органам виконавчої влади здійснювати контроль щодо раціонального використання та охорони земель незалежно від форм власності, що забезпечить неухильне дотримання основних засад землекористування та підвищить матеріальну основу органів місцевого самоврядування ОТГ.

До початку створення ОТГ контроль за використанням земель, їх розпорядженням здійснювали відповідні сільські, селищні або міські ради. Тому на територіях громади вже є сформовані певні бази даних про земельні ділянки. Однак, ця інформація ще не внесена до ДЗК, а нові державні органи у сфері земельних відносин не зобов'язані узгоджувати свої рішення щодо земельних ділянок із запасу з колишніми радами. У результаті, це стає наслідком для появи декількох власників або користувачів на одну і ту ж земельну ділянку.

Єдиний спосіб навести порядок у правовому аспекті використання землі в нашій країні - це ефективна робота земельно - кадастрової системи. Так як відомості про всі об'єкти, які були задокументовані на паперових носіях протягом попередніх років, все ще не передані до земельного кадастру. Це пов'язано з тим,

що перехідні та прикінцеві положення ЗУ «Про Державний земельний кадастр» не визначають терміни, протягом яких центральний орган виконавчої влади, відповідальний за реалізацію державної політики у сфері земельних відносин зобов'язаний внести відомості про земельні ділянки у автоматизованому порядку, тому Прикінцеві та перехідні положення Закону «Про Державний земельний кадастр» мають бути змінені, щоб вирішити дану проблему. Відомості про інші об'єкти Державного земельного кадастру, що містяться у певних видах документації із землеустрою та оцінки земель, які затверджені та передані до відділів Держгеокадастру до січня 2013 року підлягають перенесенню до Державного земельного кадастру на безоплатній основі центральним органам виконавчої влади.

У відділі земельних відносин Червоноградської ОТГ, як і в інших новостворених ОТГ виникають проблеми із створенням «порядку» у земельних ділянках. Нагадуємо, що Червоноградська ОТГ створилася із різних частин Сокальського, Золочівського та Радехівського району. Тому і на сьогоднішній день існує певна невідповідність у власниках земельних ділянок.

5. ВПЛИВ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ НА РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Війна на території України внесла свої корективи і у сферу управління земельних відносин. 19 листопада 2022 року набрав чинності ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель», яким чітко забороняється передача земель державної, комунальної власності у приватну власність.

Право на безоплатну приватизацію мають лише громадяни України, яким на праві приватної власності належать об'єкти певного нерухомого майна, тобто індивідуальні житлові будинки, гаражі, садові будинки та інші будівлі, на яких зареєстровано право власності.

Так, якщо громадянин України має витяг з державного реєстру речових прав на певну нерухомість, то можливо розробити технічну документацію із встановлення меж земельної ділянки на місцевості (в натурі) без дозволу ради ОТГ. Даний вид документації можливо розробити у землевпорядній організації, яка має відповідну ліцензію. Технічна документація, відповідно до Земельного кодексу України, має пройти затвердження у відповідній ОТГ та відповідати чинному законодавству.

Наступним, хто може здійснити безоплатну приватизацію у воєнний час, є особи, які мають державні акти на земельні ділянки. Акт на право приватної власності, право постійного користування дає змогу землекористувачу звернутися до землевпорядної організації, щоб присвоїти кадастровий номер на земельну ділянку. Варто зазначити, що кадастровий номер не означає «приватну власність». Багато громадян, не володіючи інформацією щодо своїх подальших дій, не звертаються у відповідні органи ОТГ, задля затвердження таких видів документацій. У свою чергу виникає невідповідність даних ДЗК.

Спірним запитанням є, чи можна приватизувати сертифікати на земельну частку «пай» під час воєнного стану? З однієї сторони власникам таких земельних ділянок необхідно приватизувати такі ділянки до 1 січня 2025 року відповідно до

земельної реформи. Однак, у перший рік війни відповідні ОТГ, у тому числі і Червоноградська ОТГ, не надавали відповідні дозволи на розроблення технічних документацій. Станом на осінь - зиму деякі ОТГ вже надають відповідні дозволи на розроблення технічних документацій, тому хочемо описати послідовність дій власникам сертифікатів:

1. необхідно звернутися у свою ОТГ із клопотанням про надання дозволу на розроблення технічної документації щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості);

2. звернутися до відповідної землевпорядної організації, яка має відповідне технологічне забезпечення та ліцензію на виконання робіт;

3. після отримання кадастрового номеру, землекористувачу необхідно повторно звернутися до свого ОТГ, але вже із клопотанням про затвердження відповідної документації. Для цього необхідно: клопотання, технічна документація та Витяг з ДЗК. Слід зазначити, що відповідне звернення має подавати особисто власник земельної ділянки, або особа, яка має юридичний дозвіл на відповідну дію. Кінцевим документом даного етапу є рішення про затвердження технічної документації;

4. наступним етапом, необхідно звернутися до державного реєстратора, який повторно перевіряє відповідність усіх вихідних документів. Після цього надається Витяг про реєстрацію права власності на земельну ділянку. Це кінцевий документ, який посвідчує власність на землю.

На даний період часу громадяни мають право брати земельну ділянку комунальної або державної власності в оренду. У таблиці 3 надано інформацію про договори оренди між Червоноградською ОТГ та фізичними (юридичними) особами.

Таблиця 3 – Інформація діючих договорів оренди на території Червоноградської ОТГ

Найменування орендодавця	Кадастровий номер	Найменування орендаря	Строк дії договору	Норма - тивно-грошо -ва оцінка	Розмір орендної плати
1	2	3	4	5	6
Волсвинська сільська рада	4624881300:10:005:0597	ФОП Бутко Петро Степанович	5	26741 9,47	10 %
Межирічанська сільська рада	4624883500:12:007:0016	Троцько Володимир Васильович	10	14228 9,1	3% (4300)
Межирічанська сільська рада	4624883500:12:001:0001	Півторак Анна Володимирівна	5	82809, 60	4,47%
Сокальська райдержадміністрації	4624883500:08:000:0030	ПП Лящук Юрій Володимирович	49	20246 0	3%
Межирічанська сільська рада	4624883500:01:000:0010	гр. Сорокіна Р.С.	20	-	1157 грн/рік
Сокальська райдержадміністрація	4624883500:12:002:0013	гр. Драгай Г.Й.	25	-	25 грн/ місяць
Поздимирська сільська рада	4623984400:01:006:0002	ТзОВ «Євроком»	5	99767	3%
Поздимирська сільська рада	4623984400:01:006:0136	Петрашкевич Олег Петрович	30	16187 5	6%
Поздимирська сільська рада	4623984400:01:006:1119	Шульган Г.П.	30	78396	4%
Поздимирська сільська рада	4623984400:04:000:0327	ТзОВ «ВЕС «Поздимир №1»	40	11554, 1	3.5%
Головне управління Держгеокадастру у Львівській області	4623984400:02:006:0259	ТзОВ «Ферозіт ВІНД ЕНЕРДЖІ»	25	17114 93,26	8%
Сілецька сільська рада	4624886600:19:003:0063	Терех Василь Михайлович	49	63543 5.42	3%
Сілецька сільська рада	4624886600:19:007:009	Стець Ігор Тимофійович	49	32755 95,93	3%
Сілецька сільська рада	4624886600:19:006:0109	Приходна Марія Петрівна	20	34614	7%

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6
Сокальська РДА	4624886600:02:000:0015	ПАТ «Львівська вугільна компанія»	49	18527 27	3%
Сілецька сільська рада	4624886600:02:000:0034	ФГ «Газда»	49	36579 76,77	3%
Сілецька сільська рада	4624886600:02:000:0033	Сковрон М.В.	49	44638 0,61	1%
Головне управління Держгеокадастру у Львівській області	4624886600:14:000:0564	ПП «Золотва»	7	10695 4,11	8,2%
Соснівська міська рада	4611870400:02:003:0028	ПАТ «Київстар»	49	71852, 37	8622,28 грн/рік
Соснівська міська рада	4611870400:03:002:0060	гр. Головій А.С.	10	8169,5 7	3%
Соснівська міська рада	4611870400:03:003:0011	гр. Стасюк Б.Д.	19	1466,1 2	3%
Соснівська міська рада	4611870400:03:005:0090	гр. Климочко Василь Степанович	10	5302,8 1	3%
Соснівська міська рада	4611870400:03:005:0094	гр. Горошко В. В.	10	7064,0 5	3%
Соснівська міська рада	4611870400:02:003:0111	ГО «Футбольний клуб «Гірник» м. Соснівка	5	66078, 15	0,5%
Соснівська міська рада	4611870400:03:001:0001	ПАТ «Зміна»	10	13264 39	3%
Червоноградська міська рада	4611870400:02:001:0001	ТзОВ «Дельта Автотранс»	3	35727 2,7	6%
Червоноградська міська рада	4611800000:02:008:0049	ПП «Імідж- Люкс» (аукціон)	-	61240, 52	7559,08 грн/рік
Червоноградська міська рада	4611800000:03:025:0093	Бойко І. Б.	10	18556, 98	3%
Червоноградська міська рада	4611800000:03:005:0063	ЖБК «Віра»	10	34423 8,19	3%
Червоноградська міська рада	4611800000:01:006:0018	ТзОВ «ЗТЕК- НТ»	10	18025 58,76	55699,04 грн/рік
Червоноградська міська рада	4611800000:04:016:0041	ПП «Застава»	5	13256, 65	3%
Червоноградська міська рада	4611800000:01:002:0002	ТзОВ «Мебель - Сервіс»	5	19902 423,39	4%
Червоноградська міська рада	4611800000:02:011:0058	ФОП Олексин С.С.	5	56121, 12	12%

Виходячи із даних таблиці можна зробити висновок, що Червоноградська ОТГ створює всі умови для ефективного розвитку малого та середнього бізнесу, які будуть наповнювати свій бюджет, який можна спрямувати на розвиток громади.

У досліджуваній нами Червоноградській ОТГ, можна звернутися із зверненням про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для розміщення гаражів. Це можуть зробити особи, які мають посвідчення учасників АТО. Одержати земельну ділянку на території Червоноградської ОТГ можна також ще за допомогою земельних торгів. На сьогоднішній день в Україні цей процес відбувається за допомогою проекту «Prozorro-Продажі» - це державне підприємство, яке створює торгову електронну систему з продажу державного та\або комунального майна, в тому числі земельних ділянок». Даний проект створений у 2016 році і здійснює свої можливості в умовах «реального часу» за допомогою мережі Інтернет. Перехід до електронної форми проведення торгів забезпечував великий розвиток «земельної реформи». На земельних торгах можливо було придбати землі сільськогосподарського призначення та інші землі. Розглянемо це більш детально.

Після початку воєнного стану земельні торги на права емфітевзису, суперфіцію або оренди на земельні ділянки сільськогосподарського призначення комунальної власності не проводять. Земельні ділянки відповідної категорії, які вже були виставлені на торгах, але переможець яких не визначений, можуть бути передані в оренду без проведення повторних торгів. Оголошення нових торгів щодо набуття прав оренди, суперфіцію та емфітевзису на земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної або комунальної власності суворо заборонено.

Під час повномасштабного вторгнення Росії на територію України, проведення земельних торгів із продажу земельних ділянок інших категорій земель, які не відносяться до земель сільськогосподарського призначення є можливим. Особи, які хочуть це здійснити мають пройти такий шлях, який

передбачено ЗК України [1]:

1. потенційний покупець має зареєструватися на одному з електронних майданчиків у системі «Prozorro- Продажі»;
2. знайти актуальне для себе оголошення;
3. наступний крок - це подача заяви на участь в аукціоні: подання цінової пропозиції та відповідних документів;
4. сплатити реєстраційний та гарантійні внески;
5. прийняти участь у самому аукціоні.

Станом на початок грудня 2023 року та території Червоноградської ТГ не проводилися земельні торги.

Також змінилися умови орендних відносин під час воєнного стану. Згідно чинного законодавства України визначено нову спрощену процедуру орендування земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної або комунальної власності, крім тих, які вже зайняті. Спрощена процедура наділена наступними елементами:

- дія оренди можлива лише на 1 рік;
- розмір орендної плати – не більше 8% від нормативно - грошової оцінки;
- реєстрація договору відбувається електронно і автоматично припиняється після 1 року без можливості його автоматичного продовження;
- передача земельних ділянок відбувається згідно норм статті 122 ЗК України.

Рішенням Червоноградської міської ради № 1700 від 23 лютого 2023 року Червоноградська ОТГ затвердила «Програму приватизації об'єктів комунальної власності Червоноградської міської територіальної громади на 2023 рік». Отже, ця програма мала на меті:

- забезпечення надходження додаткових коштів до бюджету громади, що прискорить її економічному процвітання;
- створення сприятливих умов для появи «хороших» приватних власників, які будуть зацікавлені у розвитку громади;

- розроблення законних, прозорих умов для приватизації.

Продавцями у даній програмі виступало Регіональне відділення ФДМ України у Волинській, Львівській та Закарпатській областях, а покупцями могли бути всі громадяни України, іноземні громадяни, ФОПи та юридичні особи, які зареєстровані на території України та юридичні особи інших держав. Дана приватизація здійснювалась шляхом: аукціону або викупом майна його орендарем. На рисунку 23 зазначено всі об'єкти, які були виставлені на продаж відповідно до цієї програми.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Червоноградської міської ради

23.02.2023 №1700

Перелік
об'єктів комунальної власності Червоноградської міської територіальної громади,
які підлягають приватизації у 2023 році

№ п/п	Назва об'єкта	площа кв. м	Адреса	Спосіб приватизації	Балансоутримувач
Група інвентарних об'єктів у складі:					
1	Нежитлова будівля прохідної будки, А	7,2	Львівська обл., Червоноградський район, м. Червоноград, вулиця Промислова, будинки 5	Аукціон з умовами	КП «Червоноградводоканал»
	Нежитлова будівля складу для зберігання балонів хлору Б	129,8			
	Нежитлова будівля хлораторної, В	42,9			
	Нежитлова будівля насосної станції 2-го підйому, Г	114,2			
	Споруда резервуар, №1	-			
	Споруда резервуар, №2	-			
2	Нежитлове приміщення	32,7	м. Червоноград, вул. Сокальська, 1	Викуп орендарем Керницьким Б.В.	КП «Червонограджитлокомунсервіс»
3	Нежитлова будівля (фельдшерсько-акушерський пункт)	69,6	с. Острів, вул. І.Франка, будинки 4а	Аукціон	Виконавчий комітет Червоноградської міської ради
4	Нежитлове приміщення	43,1	м. Червоноград, вул. Грушевського, 2	Викуп орендарем Тарахаюю І.М.	КП «Червонограджитлокомунсервіс»
5	Нежитлове приміщення	14,0	м. Червоноград, вул. Сокальська,	Викуп орендарем ТзОВ «КОРП-ІНВЕСТ»	КП «Червонограджитлокомунсервіс»

Рисунок 23 - Перелік об'єктів комунальної власності Червоноградської МТГ

Отже, війна на території України внесла свої корективи у розвиток земельних відносин. Це призупинило «розвиток» ринку землі та зняття мораторію на землі. З однієї сторони, це дало час для користувачів земельних ділянок щодо оновлення інформації земельних ділянок у відділах Держгеокадастру України, а з

іншої сторони - відбулося повне зупинення безоплатної приватизації земельних ділянок, що призводить до занепаду земельних відносин.

Після закінчення війни, аналізуючи історичні дані, буде так звана «відбудова» країни. Для земельних відносин це буде означати повне проведення інвентаризації земельних ділянок; змін меж населених пунктів; перерахунків нормативно - грошової та експертних оцінок на всій території України тощо. У свою чергу це займе «роки» часу, оскільки відповідного фінансування на окупованих територіях не буде належним чином виділено.

6. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Охорона праці спрямована на забезпечення безпечних умов праці, запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням та отруєнням на виробництві.

Охорона праці - це система заходів, спрямованих на створення безпечних і здорових умов праці для працівників. Ці заходи включають у себе: правові - закони, постанови, накази, які регулюють відносини в сфері охорони праці; соціально-економічні - забезпечення працівників необхідними умовами праці, оплати праці, соціальний захист; організаційно-технічні - створення безпечних робочих місць, використання безпечних технологій, обладнання; санітарно-гігієнічні - забезпечення чистоти, свіжого повітря, належної освітленості на робочих місцях; лікувально-профілактичні - профілактика професійних захворювань, надання першої медичної допомоги в разі травмування.

Складовими охорони праці є:

- законодавство про працю - це сукупність правових норм, які регулюють відносини між працівниками та роботодавцями в сфері праці, в тому числі питання охорони праці;
- виробнича санітарія - це система заходів, спрямованих на забезпечення здорових умов праці шляхом усунення шкідливих і небезпечних факторів на робочих місцях;
- безпека застосування різних технічних засобів на виробничих топографо-геодезичних процесах - це система заходів, спрямованих на забезпечення безпечного використання обладнання та інструментів на виробництві.

Охорона праці є важливою складовою державної політики. Вона забезпечує здоров'я і працездатність працівників, а також сприяє економічному розвитку країни.

Загальні принципи охорони праці в Україні встановлені законодавством, яке складається з таких основних джерел: Закон України "Про охорону праці", Конституція України, Кодекс законів про працю України, інші нормативно-правові акти, розроблені відповідно до цих законів, Укази Президента України, Державні стандарти, Постанови міністерств і відомств.

Закон "Про охорону праці" зобов'язує новоприйнятих працівників вивчити правила техніки безпеки та навчитися надавати першу допомогу. У випадку нещасного випадку на виробництві відповідальність несе особа, відповідальна за охорону праці на підприємстві.

Охорона праці в інженерно-геодезичних компаніях регулюється законами та нормативно-правовими актами України. Ці закони та акти поширюються на всі геодезичні компанії, незалежно від їхньої форми власності. Вони поділяються на галузеві, міжгалузеві та загальнодержавні.

Працівники підприємства зобов'язані ознайомитися з правилами охорони праці та техніки безпеки під час вступного інструктажу та перевірити свої знання під час тестування. Ті, хто не пройшов перевірку, не можуть приступити до роботи.

Керівник підприємства докладает всіх зусиль, щоб зробити роботу на підприємстві безпечною та комфортною для працівників. Він забезпечує їм щорічні відпустки, щоб вони могли відпочити та відновити сили, а також щорічні медичні огляди, щоб запобігти виникненню професійних захворювань.

Найкращий спосіб поліпшити безпеку праці при виконанні топографо-геодезичних та землепорядних робіт – це запобігти травматизму. Для цього необхідно дотримуватися виробничої дисципліни та вимог охорони праці. Керівник повинен постійно контролювати дотримання цих вимог і вміти передбачати та усувати причини виробничого травматизму. Виконання топографо-геодезичних робіт на автомагістралях та автодорогах регулюється законодавством України. Перед початком робіт необхідно отримати дозвіл від місцевих органів ДАІ МВС України та дорожніх організацій, які експлуатують ці дороги. Працівники, які виконують такі роботи, повинні бути одягнені в спецодяг, який буде добре видно в темряві та за інших несприятливих погодних умов. По обидва боки від місця проведення робіт необхідно встановити попереджувальні знаки, що попереджають про небезпеку. При роботі на полотні залізниці та проїжджій частині шосейної дороги необхідно виставляти двох сигнальників, які будуть попереджати водіїв про наближення транспорту.

Тривала активна робота на відкритому повітрі в умовах використання

складного обладнання та пристосувань призводить до втоми працівників. Втома погіршує увагу та працездатність, що підвищує ризик нещасних випадків, професійних захворювань та інших порушень безпеки праці.

Для будівництва та демонтажу металевих геодезичних знаків потрібно використовувати підйомну систему, яка відповідає висоті знаку, його масі та навантаженням, що виникають під час підйому. Заборонено виконувати будівельні роботи з монтажу металевих знаків на землі та їх підйому при вітрі швидкістю понад 5 м/с, під час зливи, сильного дощу та снігопаду.

При обстеженні старих геодезичних знаків слід розпочати з огляду основних стовпів біля основи знака, потім провести розкопку землі на глибину 40-50 см та візуально оглянути всі поверхні стовпів. Ремонт та встановлення геодезичних знаків типу В дозволяється виконувати лише за присутності представника будівельної організації (інженерно-технічного працівника), який має досвід будівництва високих геодезичних знаків.

Полігонометричні геодезичні центри та репери в ґрунт можна закладати тільки після ретельної рекогносцировки та затвердження схем, погоджених з місцевими організаціями, які експлуатують різні підземні комунікації.

Топографо-геодезичні роботи на вулицях міст і населених пунктів, а також по автомобільних шляхах повинні бути погоджені з відділом регулювання вуличного руху. На дорогах територій спеціального призначення роботи можна виконувати після отримання дозволу та вказівок по безпечному виконанню робіт від відповідних служб.

Правильне харчування – запорука високої продуктивності праці в польових умовах. Своєчасне вживання якісної їжі забезпечує організм енергією та необхідними поживними речовинами, що дозволяє працівникові працювати без перевтоми та покращує його самопочуття. Тому при організації польових робіт необхідно передбачити триразове харчування, а також час для відпочинку та сну. Інтервал між прийомами їжі не повинен перевищувати шести годин. Для працівників, які виконують важкі фізичні роботи, добовий раціон повинен містити не менше 4500 калорій.

Окрім харчування, важливим фактором продуктивності праці є правильний

питний режим. При нормальних умовах праці добова потреба людини у воді становить близько 35 грамів на кілограм ваги. Однак у спекотну погоду або при інтенсивній роботі потреба у воді може зростати.

Вентиляція у виробничих приміщеннях необхідна для того, щоб повітря було чистим і свіжим, а температура і вологість відповідали нормам. Це важливо для здоров'я працівників і якості продукції.

Організаційними, експлуатаційними та режимними заходами господарство забезпечує свою пожежну безпеку. Організаційні заходи щодо пожежної безпеки спрямовані на: створення умов, що ускладнюють виникнення пожежі, забезпечення можливості своєчасного гасіння пожежі, забезпечення безпеки людей у разі виникнення пожежі.

Експлуатаційні заходи забезпечують безпечну роботу машин і обладнання, попереджаючи пожежі. До таких заходів належать: режими експлуатації, які виключають виникнення іскор і полум'я, заходи, які запобігають контакту нагрітих деталей з горючими матеріалами, заборона куріння, застосування відкритого полум'я в небезпечних зонах, постійний контроль за зберіганням горючих матеріалів.

Гігієна праці в польових умовах є особливо актуальною, оскільки тут необхідно дотримуватися ряду правил, щоб уникнути захворювань та нещасних випадків. Ці правила включають в себе споживання чистої води, дотримання особистої гігієни, чистоту тіла та одягу, а також своєчасне надання першої допомоги. Однак, в основному гігієна праці залежить від працівника та його кваліфікації.

Топографо-геодезичні роботи можуть бути шкідливими для здоров'я працівників, оскільки вони часто проводяться в умовах підвищеного рівня пилу, загазованості та несприятливих погодних умов. Для покращення умов праці потрібно використовувати спеціальне обладнання та засоби захисту.

Геодезисти працюють у світлий час доби, уникаючи періоду з 11:00 до 17:00, коли сонце може негативно впливати на покази вимірювальних приладів і викликати сонячний удар.

Держава має створювати систему захисту населення від надзвичайних ситуацій.

Захист населення і територій - це система заходів, що передбачає

попередження, реагування та ліквідацію надзвичайних ситуацій. Ці заходи здійснюються за участю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, сил цивільного захисту та населення.

Основні завдання захисту населення і територій при надзвичайних ситуаціях можна звести до наступного:

- забезпечити своєчасне та повне інформування населення про загрозу надзвичайної ситуації, прийняти всі необхідні заходи для запобігання виникненню надзвичайної ситуації,
- забезпечити захист населення та надання медичної допомоги постраждалим; навчити населення діяти в умовах надзвичайної ситуації,
- провести аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

На території територіальної громади розташовані об'єкти, які можуть становити загрозу для життя та здоров'я людей. Це об'єкти техногенного походження, зокрема трансформаторні підстанції, високовольтні лінії електропередач, підземні газопроводи та телекомунікації.

Районна адміністрація розробила плани рятувальних, невідкладних та аварійно-відновлювальних робіт (РНАВР) для ліквідації наслідків аварій у будь-яких надзвичайних ситуаціях. Ці плани передбачають використання наявних матеріально-технічних ресурсів.

Навчання населення з питань цивільного захисту допомагає людям набути необхідних навичок для безпечної поведінки в надзвичайних ситуаціях. Таке навчання включає в себе вивчення правил користування засобами індивідуального захисту, надання першої допомоги та поведінки при сигналах цивільної оборони.

Охорона праці – це важлива складова будь-якого виробництва. Для її забезпечення слід регулярно проводити інструктажі з техніки безпеки, суворо дотримуватися правил електробезпеки, забезпечувати наявність засобів пожежогасіння та бути готовим до дій у надзвичайних ситуаціях.

7. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Охорона навколишнього середовища - це процес, який передбачає спільні зусилля держави, міжнародного співтовариства та суспільства в цілому. Він спрямований на забезпечення сталого розвитку, тобто на задоволення потреб людей сьогодні, без шкоди для майбутніх поколінь.

Людська діяльність, яка супроводжується зростанням чисельності населення та інтенсивним технологічним розвитком, негативно впливає на навколишнє середовище. Це призводить до забруднення ґрунтів, повітря та води, які є необхідними для життя людини. Забруднення цих ресурсів викликає екологічні проблеми, які можуть поширюватися на великі території і навіть ставати глобальними.

Сільськогосподарські землі, які використовуються промисловістю, втрачають свою родючість. Це відбувається через відсутність меліорації та недостатнє відновлення цих земель. Екологічна безпека передбачає захист навколишнього середовища, включаючи раціональне використання природних ресурсів, відновлення та поліпшення стану навколишнього середовища, створення сприятливих умов для життя людей та виробництво високоякісних та екологічно чистих продуктів харчування.

У ринковій економіці заходи з охорони навколишнього середовища повинні бути узгоджені з економічними інтересами. Для цього їх необхідно планувати і управляти. Безпека суспільства залежить від того, наскільки добре координуються взаємовідносини між людиною і природою. Програма спрямована на створення екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей.

Земля є унікальним засобом виробництва, оскільки вона має родючість. Родючість землі є вирішальним фактором для забезпечення продовольчої безпеки нинішніх і майбутніх поколінь. Завдяки своїй родючості земля має особливі властивості, які називають продуктивним потенціалом. Шкідливий вплив людини на ґрунт може призвести до незворотних наслідків. До таких наслідків належать вітрова та водна ерозія, погіршення структури ґрунту, забруднення ґрунту нафтопродуктами, пестицидами та мінеральними добривами, засолення, перезволоження та зменшення вмісту поживних речовин у гумусі.

Ґрунт втрачає свою родючість через два основні фактори: зменшення вмісту

гумусу та механічне руйнування. Гумус є органічною речовиною, яка забезпечує ґрунт поживними речовинами та покращує його структуру. Механічне руйнування ґрунту відбувається під час його обробітку важкою технікою. Важкі машини розбивають грудки ґрунту, що ускладнює доступ повітря та води до коренів рослин.

Високі економічні очікування від сільськогосподарських угідь призводять до їхнього споживацького використання, що є проблемою для сучасних фермерських господарств, особливо великих агрохолдингів. Таке використання земель нехтує екологічними аспектами, що може призвести до ерозії ґрунту та втрати його родючості.

У громадах ґрунти зазнають екологічних загроз, зокрема: забруднень пестицидами та хімікатами, які призводять до зниження родючості ґрунтів і погіршення їхніх властивостей, недотримання сівозміни, що призводить до виснаження ґрунтів і втрати їхньої продуктивності, обробітку схилів понад 5°, що підвищує ризик вітрової та водної ерозії, обробітку земель у прибережній захисній смузі, що може призвести до забруднення водойм, забруднення земель побутовими відходами, що може призвести до погіршення якості ґрунтів і забруднення навколишнього середовища.

Ці загрози призводять до ерозії ґрунтів, деградації земельних масивів і зниження їхньої продуктивності. Ерозія ґрунтів прискорюється через дуже часту оранку, неналежне боронування схилів, а також трамбування та ущільнення ґрунту колесами сучасної сільськогосподарської техніки та вантажних автомобілів.

Транспортні засоби є джерелом забруднення ґрунтів. Оксиди свинцю та азоту, які виділяються в атмосферу під час їх роботи, осідають на поверхні доріг. Під впливом атмосферних опадів ці оксиди змиваються в ґрунт, де вони можуть накопичуватися та негативно впливати на його родючість. Таке використання земель негативно впливає на родючість ґрунтів і вміст гумусу. Тому необхідно вжити заходів для покращення цих показників, а також для забезпечення населення екологічно чистими продуктами харчування.

На полях із простим рельєфом агротехнічні заходи (планування, щілювання тощо) можуть не мати такого значного значення, як на полях із складним рельєфом.

Стан повітря в атмосфері останнім часом викликає все більше занепокоєння. Повітря містить як антропогенні, так і природні домішки, але рівень забруднення

залишається відносно стабільним. Раніше природа могла впоратися з забрудненням, але зараз для цього потрібна наша допомога.

Забруднення повітря у громадах є наслідком діяльності тваринницьких ферм, сільськогосподарської техніки та автомобільного транспорту. Тваринницькі ферми виділяють токсичні гази, зокрема аміак, сірководень та метан. Сільськогосподарська техніка та автомобільний транспорт виділяють оксиди азоту, оксиди сірки та інші шкідливі речовини. Крім того, у відходах після переробки сільськогосподарської продукції накопичуються аміак, вуглекислий газ та інші шкідливі речовини, мікроорганізми. Спостереження показують, що забруднення атмосфери від стаціонарних та пересувних джерел має тенденцію до стабілізації. Це пояснюється тим, що діяльність підприємств та інтенсивність руху автотранспорту залишаються на приблизно однаковому рівні.

Водні об'єкти територіальної громади перебувають у незадовільному стані через забруднення стічною водою. Основним джерелом забруднення є підприємства житлово-комунального господарства, які скидають близько 80% стічних вод без очищення. Каналізаційна система міста потребує термінового ремонту та модернізації. Причинами цього є зношеність обладнання, високий рівень енергоспоживання, низька кваліфікація персоналу та недостатня увага міської влади.

Рослини дуже чутливі до змін у навколишньому середовищі. Вони швидко реагують на будь-які негативні фактори, такі як забруднення повітря, води та ґрунту. Тому рослинний світ є важливим індикатором того, наскільки сильно людина впливає на природу. Щоб захистити рослини, впроваджуються різні заходи, зокрема біологічні методи захисту. Це допомагає зменшити використання хімічних речовин, які можуть зашкодити рослинам та іншим живим організмам.

Ліси відіграють важливу роль у житті людини. Вони є джерелом кисню, чистої води, лікарських рослин, ягід і грибів. Однак, останніми роками ліси все частіше піддаються антропогенному впливу. Люди, які відпочивають у лісі, часто нехтують правилами поведінки на природі. Вони залишають після себе сміття, ламають дерева, знищують рідкісні рослини та тварини. Така поведінка призводить до деградації лісів. Крім того, ліси страждають від промислового забруднення. Вихлопні гази автомобілів,

викиди підприємств, відходи виробництва – все це негативно впливає на стан лісів. Дерева хворіють і гинуть, а лісові екосистеми деградують.

Ще одним фактором, що негативно впливає на ліси, є діяльність нафтовиків, будівельників і шахтарів. Вирубка лісів для видобутку корисних копалин, будівництво доріг та інших об'єктів призводять до знищення лісових масивів. В результаті цих факторів ліси втрачають свої оздоровчі та рекреаційні властивості. Вони стають менш привабливими для відпочиваючих, а їхня здатність очищати повітря та воду знижується.

Національні парки - це природні території, які охороняються державою. Вони створені для збереження природи та для рекреації населення.

Агроценози - це людські ландшафти, в яких панують культурні рослини. Вони є результатом багатовікової діяльності людини, але при цьому залишаються вразливими до негативних впливів. Одним з таких впливів є монокультура. Великі площі, зайняті однією культурою, створюють сприятливі умови для поширення хвороб і шкідників. Крім того, монокультура виснажує ґрунт і може призвести до забруднення навколишнього середовища.

Тварини є невід'ємною частиною природи. Вони допомагають підтримувати екологічний баланс, сприяють розвитку науки та культури, а також є важливим джерелом харчування та сировини.

Ліси - це важливий ресурс для людини та природи. Вони захищають ґрунт від ерозії, очищають повітря та воду, а також є домом для багатьох видів тварин. Однак ліси зазнають шкоди від людської діяльності.

ВИСНОВКИ

1. У роботі наведені та описані терміни, які притаманні темі регулювання земельних відносин. Дані визначення, які визначено Конституцією України та ЗУ, а також рішеннями рад ОТГ щодо діяльності у сфері управління, використання та охороною земель в інтересах ОТГ, а також делегованих державою повноважень притаманні для всіх суб'єктів, які знаходяться на території ОТГ.

2. Утворення комунальної власності на території ОТГ починається з дня набуття повноважень радою ОТГ та головою громади. ОТГ отримує право на землі комунальної власності територіальних громад, які увійшли до її складу. Додатковими джерелами формування комунальної власності ОТГ є передача районними радами майна, які є спільною власністю територіальних громад.

3. Повноваження органів місцевого самоврядування ОТГ у сфері регулювання земельних відносин – це встановлений Конституцією та ЗУ обов'язків по вирішенню земельних питань. Слід виділити, що ОТГ «має право» вирішувати: питання про утворення округів у межах території ОТГ; погодження передачі земель сільськогосподарського призначення у користування або власність; скасування актів органів місцевого самоврядування, які увійшли в ОТГ у сфері регулювання земельних відносин.

4. Органи місцевого самоврядування ОТГ не мають достатніх повноважень у сфері регулювання земельних відносин, тому ми запропонували виділити наступні напрямки вдосконалення законодавства: внесення змін до Конституції України та законів України, розширення повноважень органів місцевого самоврядування щодо розпорядження земельними ділянками державної власності та раціонального використання земельних ділянок.

5. Досвід своїх партнерів з охорони та відновлення земельних ділянок дасть жителям відповідних ОТГ можливість відновити певну економічну діяльність та допоможе у поверненні жителів до своїх домівок.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: кол. монографія. В. О. Антоненко, М. О. Баймуратов, О. В. Батанов та ін.; за ред.: В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. К.: Атіка. 2007. 864 с.
2. Актуальні питання розвитку земельної реформи в Україні. А. С. Даниленко, Ю. Д. Білик, М. Ю. Гарбуз та ін.; За ред. Ю. Д. Білика. К.: Урожай. 2004. С. 8.
3. Бесчасний В. М. Місцеве самоврядування в Україні: проблеми та перспективи. В. М. Бесчасний, Ю. В. Делія, В. А. Устименко та ін.: Монографія. Донецьк: Донецький юридичний інститут при Донецькому національному університеті. 2005. 271 с.
4. Бізюк С. В. Управління органами місцевого самоврядування розвитком земельних відносин в Україні. Дисертація. Х.: Національна академія державного управління при президентіві України. Харківський регіональний інститут державного управління. 2016. 233 с.
5. Бондаренко І. О. Комунальна власність як матеріальна основа місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.02. Одеса. 2013. С. 4.
6. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е. та ін. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України. Київ: ТОВ «Софія». 2012. 128 с.
7. Борсук Н. Я. Управління комунальною власністю в Україні: адміністративно-правові аспекти: монографія. Київ: Юрінформ Інтер. 2018. 328 с.
8. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
9. Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. Україна. Число адміністративно-територіальних одиниць. URL: <https://static.rada.gov.ua/zakon/new/NEWSAIT/ADM/zmist.html>
10. Відкрите просторове планування: PMAP. URL: <https://pmap.minregion.gov.ua/index.php?r=map%2Findex&typeAto=region>
11. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/gromada>

12. ДБН Б. 2.4.-1.94. Планування і забудова сільських поселень. URL: /b-2/b-2-4/2157-dbn-b-2-4-1-94-planuvanna-i-zabudova-silskih-poselen
13. ДБН Б. 2.4.-2.94. Види, склад, порядок розроблення, погодження та затвердження містобудівної документації для сільських поселень. URL: <http://proxima.com.ua/dbn/articles.php?clause=673>
14. ДБН Б. 1.1-7:2007. Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження схем планування території сільради. URL: /b-1/b-1-1/1159- dbn-b-1-1-72007-sklad-zmist-poradok-rozroblennapogodzhenna-ta-zatverdzhenn askhem-planuvanna-teritoriji-silradi
15. ДБН Б.1.1-15:2012 «Склад та зміст генерального плану населеного пункту» 2012. URL: <http://kbu.org.ua/assets/app/documents/dbn2/19.1.%20ДБН%20Б.1.115~2012.%20Склад%20та%20зміст%20генерального%20пла.pdf>
16. ДБН Б. 1.1. – 22:2017 «Склад та зміст плану зонування території» 2018. URL: <https://anc-project.com/ua/dbn1/dbn-b.1.1-22-2017-sklad-ta-zmist-planu-zonuvannya-teritorii.html>
17. Єрмоленко В. М. До питання нормативного визначення поняття «земельні відносини». Підприємництво, господарство і право. 2008. № 8.
18. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768- III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3-4
19. Ковалевська О. П. Адміністративно-правове забезпечення функціонування інституту комунальної власності в Україні: дис. канд. юрид. наук. Київ. 2009. С. 69–70.
20. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. № 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
21. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. №333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
22. Кузьменко Н. О. Рішення органів місцевого самоврядування в механізмі правового регулювання земельних відносин : монографія. Н. О. Кузьменко. К. : Алерта. 2018. 264 с. 213

23. Кулинич А. П. Правовий режим міських територіальних громад в Україні: автореферат дис. канд. юрид. наук. Нац. акад. наук. України. Ін-т. держави і права ім. В.М. Корецького. 2019. 18 с.

24. Майже 900 ОТГ вже створено в Україні, - Геннадій Зубко. URL: <https://vezha.net.ua/suspilstvo/majzhe-900-otg-vzhe-stvoreno-v-ukrayini-gennadij-zubko/>

25. Мельник А. Г. Поняття та сутність правового регулювання земельних відносин, яке здійснюється органами місцевого самоврядування. А. Г. Мельник. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2013. № 3. С.85–90.

26. Мірошніченко А. М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні: 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Алерта ; КНТ ; ЦУЛ. 2010. 270 с.

27. Мірошніченко А. М. Повсюдність місцевого самоврядування – беззаперечний плюс законопроекту. URL: <http://www.golos.com.ua/article/257458>

28. Питання передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад: розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.01.2018 р. № 60-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60-2018-%D1%80>

29. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

30. Порядок розроблення містобудівної документації: наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 16.11.2011 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1468-11>

31. Порядок проведення інвентаризації земель: постанова Кабінету Міністрів України від 05.06.2019 р. № 476. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/476-2019-p#Text>

32. Потапенко С. А. Правові колізії передачі в оренду нерозподілених земельних ділянок під господарськими шляхами (пайовими дорогами). Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Юридичні науки. К. 2018. № 5(10). С. 33–40.

33. Потапенко С. А. Поняття актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування, їх ознаки та проблеми законодавчого визначення. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Юридичні науки. К. 2018. № 3 (8). С. 63–72.

34. Потапенко С. А. Проблеми визначення бази оподаткування за землю комунальної власності об'єднаних територіальних громад. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Юридичні науки. К. 2018. № 9 (14). С. 29–35.

35. Потапенко С. А. Характерні риси об'єднаної територіальної громади. Вісник академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. № 2. С.47–55.

36. Потапенко С. А. Особливості строків оприлюднення проектів рішень у сфері земельних відносин органами місцевого самоврядування. Visegrad journal on human rights. № 5 (volume 2) 2019. С. 146 – 151.

37. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. №280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24.

38. Про власність: Закон України від 07.02.1991 р. № 697-ХІІ. Відомості Верховної Ради України.1991. № 20.

39. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 36.

40. Про розмежування земель державної та комунальної власності: Закон України від 05.02.2004 р. № 1457- IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. №35.

41. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розмежування земель державної та комунальної власності: Закон України від 06.09.2012 р. №5245-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 36

42. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

43. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. № 899- IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 38

44. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011р. №3613-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>

45. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952- IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>

46. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.11.2011р. №2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

47. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15>

48. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 9

49. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні: Закон України від 10.07.2018 р. 2498-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-19>

50. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад: постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>

51. Проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» від 01.07.2015 р. № 2217а. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812

52. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування з управління земельними ресурсами та посилення державного контролю за використанням та охороною земель» від 31.03.2016 р. №4355. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58610

53. Проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» від 13.12.2019 р. № 2598. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67644

54. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 21.03.2017 р. № 6403. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61676

55. Проект Закону України «Про адміністративно-територіальний устрій» від 19.11.2012 р. № 11438. URL:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF8TQ00A.html

56. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо поширення повноважень органів місцевого самоврядування територіальних громад на всю територію відповідної сільської, селищної, міської територіальної громади» від 07.10.2016 р. № 5253. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60230

57. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління земельними ресурсами в межах території об'єднаних територіальних громад» від 18.09.2017 р. №7118. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62556

58. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління земельними ресурсами в межах території об'єднаних територіальних громад та врегулювання інших питань у сфері земельних відносин» від 04.10.2017 р. № 7118-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62648

59. Проект Закону України «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо планування використання земель» від 17.10.2019 р. № 2280. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=67111&pf35401=529268>